

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Satu Mutanen
Iida Sorsa

”METSÄRYHMÄTOIMINNAN VUOSIKELLO” – työväline varhais-
kasvattajille metsätoiminnan ja luontokasvatuksen tueksi

Opinnäytetyö
Joulukuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2020
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijät
Satu Mutanen
Iida Sorsa

Nimeke
"METSÄRYHMÄTOIMINNAN VUOSIKELLO" – työväline varhaiskasvattajille metsätoiminnan ja luontokasvatuksen tueksi

Toimeksiantaja
Liperin kunta

Tiivistelmä

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö käsittelee varhaiskasvatuksessa toteutettavaa ympäristö- ja luontokasvatusta sekä metsätoimintaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli vahvistaa varhaiskasvattajien osaamista metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa hyödyntäen luontoa eri vuoden aikoina. Tavoitteena oli kehittää metsäryhmätoimintaa monipuolisemmaksi opinnäytetyön tuotoksen eli "Metsäryhmätoiminnan vuosikellon" avulla. Vuosikello toimisi kasvattajien konkreettisenä työvälineenä.

Vuosikellon suunnittelussa huomioitiin Viinijärven päiväkodin kasvattajien, lasten ja heidän vanhempiensa toiveita ja ideoita metsätoiminnasta ja luontokasvatuksesta. Tiedonhankinnan menetelminä käytettiin sähköistä kyselylomaketta päiväkodin työntekijöiden ja lasten vanhempien kanssa, sekä haastattelua lasten kanssa. Toiminnallisina osallistamisen menetelminä käytettiin vanhempien kanssa ideataulua ja lasten kanssa piirtämistä ja kuvia. Eri menetelmien avulla saatiin kerättyä osallistujien toiveita ja ideoita tuotokseen.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi "Metsäryhmätoiminnan vuosikello", joka sisältää monipuolisia toimintaideoita ja vinkkejä metsätoimintaan sekä luonnon hyödyntämiseen vuoden jokaisena kuukautena. Saadun palautteen perusteella vuosikello koettiin tärkeäksi ja monipuoliseksi työvälineeksi, joka on hyödynnettävissä myös muissa kunnan varhaiskasvatusyksiköissä.

Kieli
suomi

Sivuja 64
Liitteet 6
Liitesivumäärä 14

Asiasanat

ympäristökasvatus, luontokasvatus, metsätoiminta, varhaiskasvatus

THESIS
December 2020
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Authors
Satu Mutanen
Iida Sorsa

Title
"FOREST ACTIVITIES ANNUAL CLOCK" – a tool for early childhood educators to support nature education and forest activities

Commissioned by
Liperi municipality

Abstract

This functional thesis deals with environmental and nature education and forest activities in early childhood education. The meaning of the thesis was to strengthen the competence of kindergarten employees in implementing forest activities by utilizing nature at different seasons. The aim was to develop forest activities to be more versatile through the annual clock of forest activities. The annual clock would be a concrete tool for kindergarten employees.

While planning the annual clock was considered the thoughts and wishes of the kindergarten educators, children and their parents about forest activities and nature education. As methods of data acquisition was used an electronic questionnaire with employees and parents, as well as an interview with children. As functional methods of involvement were used an idea board with parents and drawing and pictures with children. Using different methods was able to gather the wishes and ideas of the participants into the output.

The output of the thesis was "Forest Activities Annual Clock" which includes versatile ideas and tips for forest activities and the utilization of nature every month. Based on the feedback, the annual clock was experienced as an important and versatile tool which can also be used in other early childhood education units in the municipality.

Language
Finnish

Pages 64
Appendices 6
Pages of Appendices 14

Keywords

environmental education, nature education, forest activities, early childhood education

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Ympäristö- ja luontokasvatus	6
2.1	Ympäristökasvatus	6
2.2	Luontokasvatus.....	7
2.3	Luontokasvatus lapsen kehityksen tukena.....	9
2.4	Metsätoiminta	11
3	Ympäristö- ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa	13
3.1	Varhaiskasvatus ja sen pedagogiikka.....	13
3.2	Ympäristö- ja luontokasvatus osana pedagogista toimintaa	16
3.3	Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	18
3.4	Luonto oppimisympäristönä	20
4	Ympäristö- ja luontokasvatus Liperin varhaiskasvatuksessa	22
4.1	Ympäristö- ja luontokasvatus Liperin vasussa	22
4.2	Luontoperusteinen Green Care -toiminta Liperissä	24
4.3	Metsäryhmätoiminta Viinijärven päiväkodissa	26
5	Aikaisemmat opinnäytetyöt	29
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	30
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	31
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	31
7.2	Opinnäytetyöprosessia ohjaava konstruktivistinen malli	32
7.3	Tiedonhankinnan menetelminä kyselylomake ja haastattelu	33
7.4	Osallistamisen menetelminä ideataulu, piirtäminen ja kuvat.....	35
7.5	Arviointimenetelmät	37
8	Opinnäytetyön prosessi	38
8.1	Aloitus- ja suunnitteluvaihe	38
8.2	Esi- ja työstövaihe.....	39
8.3	Tuotoksen kokoaminen kerätyn aineiston pohjalta	42
8.4	Tarkastus- ja viimeistelyvaihe.....	46
9	Metsäryhmätoiminnan vuosikello	48
9.1	Vuosikellon esittely	48
9.2	Vuosikellon palaute ja arviointi.....	51
10	Pohdinta.....	53
10.1	Opinnäytetyön tarkastelua	53
10.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	57
10.3	Ammatillinen kasvu ja oppimiskokemukset.....	59
10.4	Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	60
	Lähteet.....	62

Liitteet

Liite 1	Saatekirje ja kyselylomake työntekijöille
Liite 2	Ideataulun ohjeistus ja sähköinen kysely vanhemmille
Liite 3	Lasten tehtävät ja vanhempien toiveet
Liite 4	Saatekirje ja suostumuskysely vanhemmille
Liite 5	Palautekyselyt työntekijöille ja vanhemmille
Liite 6	Opinnäytetyöprosessi

1 Johdanto

Luonnolla ja luonnossa olemisella on tutkitusti myönteisiä vaikutuksia lasten kokonaisvaltaiseen kehitykseen, terveyteen ja hyvinvointiin (Metsähallitus 2020). Tietokirjailija Richard Louv mukaan tämän aikakauden lapset ovat kuitenkin erkaantumassa luonnosta, sillä luonnossa vietetty aika on merkittävästi vähentynyt (Sahi 2014, 5). Varhaiskasvattajilla on merkittävä rooli ympäristö- ja luontokasvatuksen toteuttamisessa, jonka tavoitteena on tarjota lapsille positiivisia kokemuksia ja elämyksiä luonnosta sekä edistää hyvän luontosuhteen muodostumista (Luontoliitto 2020).

Toiminnallisen opinnäytetyömme toimeksiantajana oli Liperin kunta. Liperin varhaiskasvatuksessa rakkaus luontoon näkyy arjessa erilaisina tekoina ja Green Care -toimintana. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli vahvistaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden osaamista metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa hyödyntäen luontoa eri vuoden aikoina. Tavoitteena oli kehittää metsäryhmätoimintaa monipuolisemmaksi opinnäytetyön tuotoksen eli ”Metsäryhmätoiminnan vuosikellon” avulla. Tuotoksen oli tarkoitus olla helppokäyttöinen ja sovellettavissa oleva työväline, joka sisältää monipuolisia vinkkejä ja toimintaideoita metsätoimintaan sekä ympäristö- ja luontokasvatukseen. Osallistimme vuosikellon suunnitteluun Viinijärven päiväkodin työntekijöitä, lapsia sekä heidän vanhempiaan selvittämällä heidän toiveita ja ideoita eri tiedonhankinnan ja osallistamisen menetelmien, kuten kyselylomakkeen, haastattelun, ideataulun, piirtämisen ja kuvien avulla.

Teoreettisessa viitekehyksessä avaamme ympäristö- ja luontokasvatuksen käsitteitä sekä miten ne ilmenevät varhaiskasvatussuunnitelmissa ja Liperin varhaiskasvatuksessa. Sen jälkeen käsittelemme opinnäytetyömme tarkoitusta ja tavoitetta, menetelmällisiä valintoja sekä prosessia. Esittelemme myös valmiin tuotoksemme sekä miten osallistujien toiveet ja ideat huomioitiin sen suunnittelussa. Pohdinnassa tarkastelemme opinnäytetyömme tuotosta ja prosessia, luotettavuutta, ammatillista kasvuamme, hyödynnettävyyttä sekä jatkotutkimusideoita.

2 Ympäristö- ja luontokasvatus

2.1 Ympäristökasvatus

Ympäristö on monimerkityksellinen sana ja siihen on useita lähestymistapoja riippuen siitä, millaisessa yhteydessä ympäristöä tarkastellaan. Osittain siksi sitä ei koeta tarpeelliseksi määritellä edes tieteellisessä yhteydessä. (Suomela & Tani 2004, 45.) Arkikielessä ympäristö rinnastetaan usein luontoon, mutta se on kuitenkin laajempi kokonaisuus, sillä ympäristöön liittyy luonnonvaraisen ympäristön lisäksi myös sosiaalinen, henkilökohtainen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 17–18). Ympäristökasvatus tuli valtakunnallisiin opetussuunnitelmiimme vuonna 1985 ja vuonna 1994 siihen liitettiin keskeisesti myös kestävä kehitys (Wolff 2004, 23). Kun ympäristökasvatuksen tavoitteena korostuvat yksilön henkilökohtaisen ympäristötietoisuuden ja -vastuullisuuden lisääminen, niin kestävällä kehityksellä tavoitellaan globaalisti koko maapallon elinkelpoisuuden säilyttämistä tulevillekin sukupolville (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 21).

Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi on osa maailman suurinta ympäristökasvatusjärjestö Foundation for Environmental Education (FEE) -verkostoa, joka on erikoistunut ympäristökasvatuksen edistämiseen, kehittämiseen ja tukemiseen. FEE Suomi oli aiemmalta nimeltään vuoteen 2018 saakka Suomen Ympäristökasvatuksen seura ry. Järjestö tavoittelee ympäristökasvatuksen tunnettavuuden ja arvostamisen kasvamista Suomessa. Tarkoituksena olisi, että kasvattajilla ja opettajilla olisi halua ja edellytyksiä välittää kestävän kehityksen taitoja, tietoja ja asenteita sekä lapsille että nuorille. (FEE Suomi 2020.) Järjestö määritteli vuonna 2012 ympäristökasvatuksen seuraavasti: ”Ympäristökasvatus on kasvatuksellista toimintaa, joka tukee ihmisen elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden ja yhteisöjen arvot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi”. Jokaisella on siis mahdollisuus oppia asioita, joita tarvitaan fyysisen ja sosiaalisen ympäristön parantamiseen ja suojeluun. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11–12, 20.) Wolffin (2004, 19) mukaan ympäristökasvatuksen tehtävänä

on parantaa kansalaisten osallistumismahdollisuuksia, lisätä ympäristötietoisuutta sekä edistää kestäväää kehitystä.

Tutkija Sari Koskisen esittämän ajatuksen mukaan lapsia ja nuoria tulisi tukea ympäristökansalaisuuteen, jolloin heidät nähtäisiin oman elämänsä kansalaisina tässä ja nyt, eikä vasta tulevaisuudessa. Tavoitteena on, että he kasvaisivat aktiivisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka toimisivat ympäristön puolesta jo tänään. (Sahi 2014, 7.) Tämän vuoksi ympäristökasvatuksen ja kestävään kehityksen perusteita on pyritty opettamaan jo varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Lapset ovat luonnostaan innokkaita ympäristönsä ihmettelijöitä ja tutkijoita, jotka omaksuvat nopeasti ympäristövastuullista käyttäytymistä, kun heille näytetään mallia ja perustellaan toimintaa. Lapsuus luo siten perustaa monille ympäristöön liittyville arvoille, käsityksille ja tavoille toimia ympäristöä säästävästi. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11–12.)

2.2 Luontokasvatus

Luonnon määritelmä on ympäristökäsitettä suppeampi ja sillä tarkoitetaan Kieli-toimiston sanakirjan (2020) mukaan yleensä lähes muokkaamatonta elinympäristöä, johon kuuluu maaperä, vesi ja ilmakehä sekä kasvit ja eläimet. Tämän määritelmän mukaan luonnoksi ei lasketa ihmisen muokkaamaa ja rakennettua ympäristöä. Willamon 2004, Parikka-Nihti & Suomelan (2014, 18) mukaan ihminen tulee ymmärtää osaksi luontoa, sillä luonto on meissä; elimistössämme, hengitysilmassa, ravinnossamme sekä rakennetussa ympäristössämme, mikä tekee luonnosta elintärkeän ihmiselle. Alle kouluikäiset lapset käsittävät luonnon kokonaisvaltaisesti ja ajattelevat sen sisältävän heidän koko elinympäristönsä itsensä mukaan lukien (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2013, 521).

Luontokasvatus ymmärretään ympäristökasvatuksen alakäsitteenä, johon kuuluu erityisesti henkilökohtaisen tunnesuhteen luominen luontoon, ympäristöherkkyyden vahvistaminen sekä luonnon tuntemuksen edistäminen (Chawla & Flanders

Cushing 2007, Parikka-Nihti & Suomelan 2014, 66 mukaan). Luontosuhde koostuu siitä, millaisen merkityksen ja arvon ihminen antaa luonnolle, miten se ilmenee hänen elämässään ja miten ihminen kohtelee luontoa. Usein vahva ja myönteinen luontosuhde kääntyykin helposti toiminnaksi ja haluksi vaikuttaa luonnon ja maailman tilaan. Luontosuhde voi muodostua myös tärkeäksi ja kannatteleväksi voimavaraksi elämässä. (Cantell 2011, 332.)

Lapsilla luontosuhteen luominen edellyttää toimimista ja olemista erityisesti luonnonvaraisessa ympäristössä (Chawla & Flanders Cushing 2007, Parikka-Nihti & Suomelan 2014, 66 mukaan). Hyvä luontosuhde syntyy esimerkiksi luonnossa leikkimällä, liikkumalla sekä luonnonilmiöitä tutkimalla ja seuraamalla, johon vaikuttaa myös lapsen mahdollisuudet saada myönteisiä luontokokemuksia (Cantell 2011, 322). Myönteisiin ympäristökokemuksiin ja -herkkyyteen liittyy läheisesti myös luonnossa olevat mielipaikat, joilla on olennainen merkitys positiivisen luontosuhteen syntymisessä. Pajanen (2011) painottaa, että lapsi tarvitsee ympäristökokemuksia myös eri aistien välityksellä, sillä niillä on suora yhteys lapsen tunnemaailmaan ja sitä kautta myös ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen muodostumiseen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 66–67.) Luontosuhteen luominen on nykyisin ymmärretty tärkeäksi osaksi myös päiväkotien ympäristökasvatusta (Cantell 2011, 322).

Myös Luonto-Liiton (2020) mukaan ympäristö- ja luontokasvatuksen tavoitteena on antaa lapsille positiivisia kokemuksia ja elämyksiä luonnosta, joka vahvistaa hyvän luontosuhteen syntymistä. Hyvä luontokasvatus antaa lapsille taitoja luonnossa liikkumiseen, tarjoaa tietoa lähiympäristön luonnosta ja elämästä sekä herättää lapsissa halua toimia luonnon puolesta. Toimimisen ja tietämisen lisäksi lapsille kehittyy taito rauhoittua seuraamaan luonnon ihmeitä sekä kyky löytää oma henkinen hyvä olo metsässä. (Sahi 2015, 17.)

Varhaiskasvatuksessa olevien lasten ympäristö- ja luontokuvaan vaikuttavat erityisesti kasvattajien arvot, toiminta, kiinnostuksen kohteet sekä heidän käsityksensä ympäristö- ja luontokasvatuksesta (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12). Myös Sahi (2014, 8) toteaa, että päiväkodeissa kasvattajien taidot sekä oma mo-

tivaatio ympäristökansalaisena ja luontoihmisenä vaikuttavat myös lasten osallistumiseen. Kasvattajan tehtävä on luoda kannustava ja positiivinen ilmapiiri oppimiselle, järjestää monipuolisia oppimisen mahdollisuuksia, tukea lapsia havaintojen teossa sekä ohjata ja syventää kysymyksillä eteenpäin. Oleellisinta on herättää kiinnostus oppimiseen, jolloin huomioidaan lapsen taidot ja kiinnostuksen kohteet. (Vilen ym. 2013, 523.) Tukea ja apua ympäristö- ja luontokasvatukseen varhaiskasvatuksen henkilöstö voi saada ulkopuolisilta yhteistyötahoilta. Niitä voivat olla esimerkiksi kunnan luontokoulu tai ympäristötoimi sekä luonto- tai ulkoilujärjestöt kuten WWF, FEE Suomi, Suomen Latu, Luonto-Liitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ja metsänhoitoyhdistykset. Luonto- ja ympäristökasvatuksen tukiverkosto LYKE tarjoaa luonto- ja ympäristökoulupäiviä ja koulutuksia opettajille sekä neuvontaa ympäristö- ja luontokasvatusasioissa. (Sahi 2015, 78.)

2.3 Luontokasvatus lapsen kehityksen tukena

Luonto ja luonnossa oleminen vaikuttavat myönteisesti lasten terveyteen ja hyvinvointiin (Metsähallitus 2020). Luonnossa liikkuminen on suotavaa ja kehittävää lapsen kasvun ja kehityksen jokaisessa vaiheessa, sillä luonnossa vahvistuvat niin fyysiset, kognitiiviset, sosiaaliset kuin psyykkiset taidot. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeä edellytys lapsen normaalille kehitykselle. Luonto houkuttelee lapsia luontaisesti aktiivisempaan ja monipuolisempaan liikuntaan kuin sisätilat, jolloin se edistää monipuolisesti myös lapsen fyysistä toimintakykyä ja motoristen taitojen kehittymistä. Esimerkiksi lapsen tasapaino, koordinaatio, ketteryys, nopeus, lihasvoima, kestävyys sekä reaktiokyky vahvistuvat luonnon monipuoliossa maastossa liikkuesssa. Luontoympäristö on hyväksi myös lapsen immuunipuolustukselle, sillä se lisää vastustuskykyä ja vähentää allergioita. (Keisteri-Sipilä 2017, 14–20.)

Fyysinen aktiivisuus luonnossa vaikuttaa myönteisesti myös kognitiivisiin taitoihin, kuten havainnointiin, muistiin, ongelmanratkaisukykyyn, tarkkaavaisuuteen ja vireystilaan, jotka puolestaan tukevat lapsen yleisiä oppimisen edellytyksiä (Keisteri-Sipilä 2017, 28). Luonto- ja ympäristöoppimisessa havaintojen tekemisellä on keskeinen merkitys ja siten lapsia tulisi tietoisesti ohjata havainnoimaan

kaikilla aisteillaan (Vilen ym. 2013, 523). Luonto tarjoaa monenlaisia aistielämyksiä ja se on pulloillaan erilaisia pintoja, ääniä ja tuoksuja, jotka vahvistavat ja harjoittavat aisteja. Esimerkiksi tunto- ja hajuaisti saavat monipuolisia impulsseja luonnon epätasaisessa maastossa liikkuesssa, kun taas kuuloaisti kehittyy tunnistamaan ääniä laajemmin luonnon ääniä kuunnellessa. (Keisteri-Sipilä 2017, 27, 31–32.) Havainnoimalla lapsi oppii kiinnittämään huomiota ilmiöiden ominaisuuksiin ja erottamaan niistä olennaisia asioita. Havaintoja kuvailemalla, vertailemalla ja luokittelemalla myös kielellinen ilmaisu vahvistuu ja lapsi oppii uusia käsitteitä. Kielellisiä valmiuksia kehittävät myös luonnossa keskusteleminen ja satujen kertominen. Matemaattisia taitoja voidaan puolestaan harjoitella konkreettisesti luonnonmateriaalien avulla, esimerkiksi niiden muotoja ja mittoja tutkimalla sekä niiden määriä laskemalla. (Vilen ym. 2013, 522.)

Monipuolinen luonnonympäristö inspiroi lapsia vapaaseen ja mielikuvitukselliseen leikkiin muiden kanssa, mikä kehittää lapsen sosiaalisia taitoja, yhteistyötaitoja sekä sääntöjen sisäistämistä (Keisteri-Sipilä 2017, 55). Luonnossa leikkiminen edistää siten myös lasten sosiaalista hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä, jolloin lapset suhtautuvat myönteisemmin muihin ja samalla heidän pystyvyyden, voimaantumisen sekä ryhmään kuulumisen tunteet vahvistuvat (Metsähallitus 2020). Luonnossa opitaan empatiataitoja ja eettisiä valmiuksia esimerkiksi eläinten elämään eläytymällä, itsestä ja toisista huolehtimalla sekä ympäristöstä vastuuta ottamalla. Lapsen itsetunto ja elämänhallinta lisääntyy, kun hän oppii tuntemaan lähiympäristöään ja liikkumaan siellä. (Vilen ym. 2013, 522.)

Luonnossa ja metsässä liikkuminen on tärkeää myös lapsen psyykkiselle kehitykselle, itsetunnon vahvistumiselle sekä itseilmaisulle. Luonnossa oleminen koventaa mielialaa sekä rauhoittaa ja virkistää niin mieltä kuin kehoa. (Keisteri-Sipilä 2017, 14–15, 31.) Samalla se vaikuttaa positiivisesti ihmisen tunne-elämään (Lyytinen & Reini 2018, 29). Ulkona lapset ovat usein virkeämpiä ja vastaanottavaisempia kuin sisällä, sillä heillä on mahdollisuus liikkua ja purkaa energiaansa vapaammin kuin sisätiloissa (Vilen ym. 2013, 522). Luonnon elvyttävä vaikutus auttaa palautumaan psyykkisistä kriiseistä, kiireestä sekä haitallisista ärsykeistä, jolloin stressihormonien taso, syke ja verenpaine madaltuvat. Tämä vas-

taavasti vaikuttaa positiivisesti ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Keisteri-Sipilä 2017, 20, 24.) Luonnossa oleminen vähentää siis lasten levottomuutta ja stressiä, mutta myös häiriökäyttäytymistä (Metsähallitus 2020).

2.4 Metsätoiminta

Metsätoiminta eli metsäpedagogiikka on hyvin laaja-alaista toimintaa, jota toteutetaan nykyisin eri maissa vaihtelevin tavoin. Suomalaisen metsäpedagogiikan historiallinen tausta lähtee 1950-luvulta ruotsalaisen Gösta Frohmin *I ur och skur*-pedagogiikasta. Samaan aikaan myös Tanskassa käynnistyi Ella Flautaun metsäpäiväkotitoimintaa. Ennen tätä Saksassa Kurt Hahn oli kehittänyt metsäpedagogiikalle (saksaksi *Waldpädagogik*) perusteita, joiden taustalla olivat Pestalozzin ja Fröbelin opit lasten kehityksestä ja kasvusta. Hahn aloitti vuonna 1941 *Outward Bound* -liikkeen puuttuakseen nuorten moraaliseen kasvuun, mikä toimi suunnannäyttäjänä metsäpäiväkodeille ympäri maailman. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 107.)

Metsäpäiväkodeissa toimitaan lähes yksinomaan metsissä, nurmikoilla ja rannoilla säällä kuin säällä. Metsässä ryhmällä on tukikohtana esimerkiksi asuntoperävaunu tai mökki. Metsäpäiväkodit Britanniassa (*forest kindergardens*) ja Saksassa toimivat suunnilleen samoilla periaatteilla. Metsäpäiväkotien toiminnassa (engl. termit *outdoor education* ja *outdoor learning*) painottuvat luontosuhde, persoonalliset ja sosiaaliset taidot, erilaiset selviytymistaidot, ongelmaratkaisu sekä tiimityö. Toiminta on lapsilähtöistä, jolloin lasten omat ideat, ajatukset ja havainnot vievät oppimista eteenpäin ja samalla myös lapsen fyysinen kunto ja sosiaaliset taidot kehittyvät. *Outdoor education* -toiminta sisältää metsäpedagogiikan lisäksi myös seikkailu- ja elämyspedagogiikkaa, sillä siinä pyritään harjoittamaan vaeltamisen, kiipeilyn ja melomisen taitoja. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 107–108.)

Suomessa metsäpedagogiikkaan sitoutuneet Suomen Ladun Luonnossa kotonaan -päiväkoti ja -perhepäivähoito aloittivat toimintansa Helsingin Vuosaaressa vuonna 1999, jonka jälkeen metsäpäiväkodit ovat levittäytyneet ympäri Suomen.

Esimerkiksi Helsingin varhaiskasvatuksessa päiväkodin metsäkerhot viettävät lähimetsässä 2–3 kertaa viikossa muutaman tunnin ajan sekä Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa vastaavasti toimii yhdeksän 5–6-vuotiaiden lasten metsäryhmää vuonna 2014. Osa suomalaisista metsäryhmistä toimii ilman erillistä tukikohtaa, jolloin ryhmät viettävät vain aamupäivän luonnossa ja palaavat sitten päiväkodille tai koululle lounaalle ja iltapäiväksi. Jotkut ryhmistä ovat taas koko päivän ulkona, missä heillä on tukikohtana fyysinen tila kuten pieni kesämökki tai kota. Yhteistä kaikille suomalaisille metsäpäiväkodeille on sitoutuminen pedagogiikkaan, jolloin merkityksellistä on lujittaa lasten luontosuhdetta ja rikastaa lasten mielikuvitusta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 108–110.)

Eri järjestöt ja organisaatiot ovat tarjonneet erilaisia ympäristö- ja luontokasvatukseen liittyviä ohjelmia ja toimintaa enimmäkseen kouluikäisille, kuten Metsäyhdistyksen Case Forest -menetelmä eli nykyisin design-suuntautunut pedagogiikka. Se on motivoiva ja innostava oppimismenetelmä, joka perustuu lasten omiin kysymyksiin. Lasten oppimisprosessi etenee ohjatusti yhdessä tutkien, pohtien ja ihmetellen. Yhdistys järjestää kasvattajille suunnattuja ”Ilmiöpohjainen oppiminen metsässä design-suuntautuneella pedagogiikalla” -kursseja joka vuosi. (Metsäyhdistys 2020.) Eryteisesti varhaiskasvatusikäisille lapsille suunnattua toimintaa ovat esimerkiksi Vihreän lipun ohjelma ja Metsämörritoiminta. Vihreä lippu on kansainvälisen Ecoschools-järjestön luoma ympäristöohjelma, joka edistää kestävästä kehitystä. Ohjelma tuli Suomeen vuonna 1998 ja sitä koordinoi FEE Suomi. Vihreän lipun toiminnan keskeisiä periaatteita ovat osallistaminen, kuormituksen vähentäminen ympäristöstä sekä sitoutuminen yhteen valittuun kestävästä kehitystä edistävään teemaan kuten energian säästöön. Mikäli teemaa on toteutettu hyvin yksikössä, se saa käyttöönsä vihreän lipun. Vihreän lipun ohjelmassa toimii nykyään aktiivisesti yli 300 päiväkotia, koulua, oppilaitosta ja muuta osallistujaa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 111–113.)

Metsämörritoiminta on lähtöisin Ruotsista, jossa oltiin 1950-luvulla huolestuneita lasten vieraantumisen luonnosta kaupungistumisen myötä sekä heidän vähäisestä liikkumisestaan luonnonympäristöstä. Tilanteen parantamiseksi ruotsalainen Gösta Frohm ideoi satuhahmon Skogsmullenin eli suomeksi metsämörrin.

Toiminnan tavoitteena oli saada lapset viihtymään ja leikkimään luonnossa, tutkimaan luonnon moninaisuutta, löytämään luonnon ihmeitä ja kauneutta sekä kokemaan luontoa kaikilla aisteilla. (Nikkinen 2001, 11–13.) Toiminnassa yhdistetään luontotietoa ja satua Metsämörri-hahmon ja hänen ystäviensä avulla. Toiminnan aluksi etsitään pysyvä mörripaikka eli retkipaikka, jonne saavutaan keran viikossa. Lapset oppivat huolehtimaan mörripaikasta ja samalla omista tavaroistaan sekä säähän sopivasta varusteista, sillä retkelle lähdetään säällä kuin säällä. Aluksi metsämörri-toiminta kotiutui Suomen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen menetelmäksi, mutta nykyään se on jo monen päiväkodin ympäristö- ja luontokasvatuksen perusmenetelmä. Suomen Latu kouluttaa metsämörriohjajia, joita oli vuonna 2014 jo noin 10 000. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 113–114.)

3 Ympäristö- ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa

3.1 Varhaiskasvatus ja sen pedagogiikka

Varhaiskasvatus määritellään varhaiskasvatuslaissa (540/2018) alle kouluikäisen lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudeksi, jossa painottuu pedagogiikka. Pedagogiikalla voidaan tukea ammatillisesti, suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia (Opetushallitus 2018, 22).

Varhaiskasvatustoimintaa ohjaavat varhaiskasvatuslaki sekä vuonna 2018 Opetushallituksen laatima varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (vasu). Vasun pohjalta tehdään paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, joissa huomioidaan paikalliset erityispiirteet, pedagogiset painotukset, lasten tarpeet ja muut merkitykselliset asiat (Opetushallitus 2018, 7–8). Vasun lisäksi päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa lapsen oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet, osaaminen sekä oppimisen, kasvun ja kehityksen edistyminen ja tavoitteet, mutta

myös lapsen tuen tarve, tarvittavat tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttaminen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista ja sen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, oppimista sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Toiminnan perustan luovat arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä niihin pohjautuva toimintakulttuuri, monipuoliset oppimisympäristöt, työtavat ja yhteistyö. Laadukkaan toiminnan edellytyksenä ovat myös pedagoginen dokumentointi sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen. Pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana on tietämys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Lisäksi on tärkeää huomioida jokaisen lapsen yksilöllinen kehitys, osaaminen, mielenkiinnon kohteet, tarpeet ja heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja oppimisen alueet ohjaavat henkilöstöä monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. (Opetushallitus 2018, 19, 36–37.)

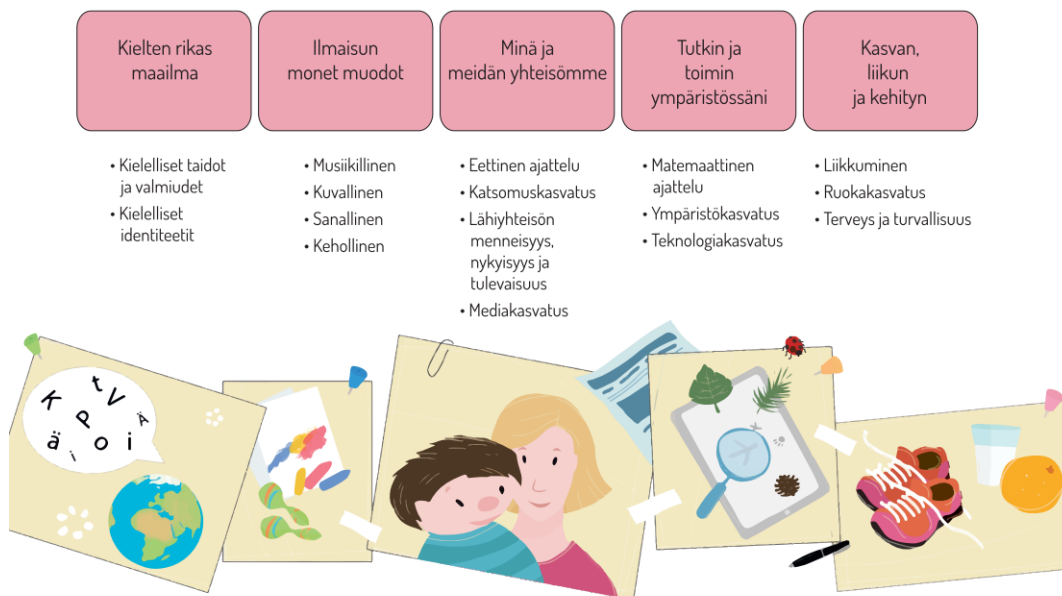

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2018, 36).

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta edistää lasten laaja-alaista osaamista, jolloin lapsi oppii käyttämään ja soveltamaan tietoja ja taitoja sekä kykenee toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Tähän vaikuttavat kuitenkin lapsen omat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Kehittämällä lasten laaja-alaisen osaamisen taitoja varhaiskasvatuksessa, voidaan edistää samalla lapsen kasvua niin yksilönä kuin yhteiskunnan jäsenenä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tulee huomioida opetuksessa, kasvatuksessa ja hoidossa, mutta myös toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen edistämiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa laaja-alaisen osaamisen alueita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurillinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Opetushallitus 2018, 23–24.)

Oppimisen alueiden tehtävänä on puolestaan edistää laaja-alaista osaamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa oppimisen alueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi, joita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn (kuvio 2). Ne kuvaavat pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä sekä ohjaavat työntekijöitä monipuolisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia eri oppimisen alueiden kautta. Oppimisen alueet muodostavat kokonaisuuden, jossa eri aihepiirejä voidaan yhdistää ja soveltaa lasten osaamisen sekä kiinnostuksen kohteiden mukaisesti. Kasvattajien tehtävänä on huolehtia siitä, että pedagoginen toiminta edistää lasten hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. (Opetushallitus 2018, 40.)

Oppimisen alueet

Kuvio 2. Oppimisen alueet (Opetushallitus 2020).

3.2 Ympäristö- ja luontokasvatus osana pedagogista toimintaa

Varhaiskasvatuksen toimintaa ja arvopohjaa tarkastellessa voidaan havaita, että lähes kaikki lasten kanssa tehtävä toiminta arjessa voidaan liittää tavalla tai toisella ympäristö- ja luontokasvatukseen sekä kestäväan kehitykseen (Parikka-Nihti & Suomela 2013, 149). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) ympäristö- ja luontokasvatusta käsitellään erityisesti arvoperustan Terveellinen ja kestävä elämäntapa -osiossa, oppimisen alueessa Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä. Ympäristö- ja luontokasvatukseen viitataan myös muissa vasun osioissa, mutta avaamme tarkemmin näitä kolmea kohtaa.

Varhaiskasvatuksen arvoista terveellinen ja kestävä elämäntapa liittyy keskeisesti ympäristö- ja luontokasvatukseen. Sen mukaan lapsia on ohjattava terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin, jolloin varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestäväan elämäntavan periaatteita huomioiden sosiaalinen, kulttuurillinen, taloudellinen ja ekologinen näkökulma (Opetushallitus 2018, 21).

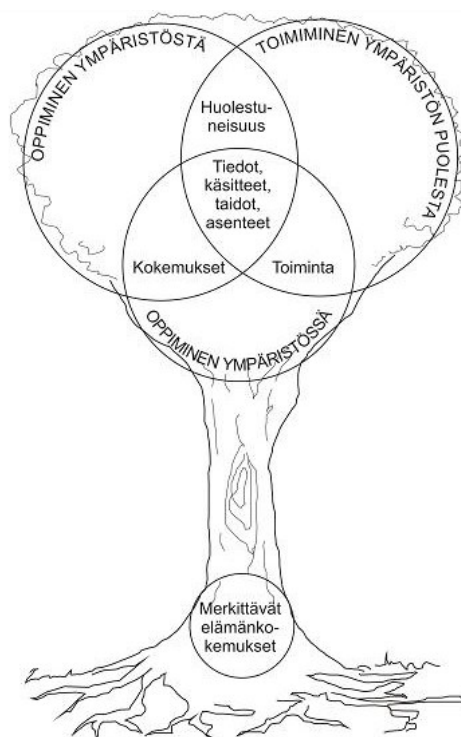
Sosiaalisesti kestävässä varhaiskasvatuksessa korostuvat yhteistyö, vuorovaikutustaidot, toisten huomioon ottaminen, hyvät tavat, vastuunotto sekä lasten osallisuus yhteisön toimintaan. Kulttuurinen kestävyys näyttäytyy päiväkodin arjessa puolestaan suvaitsevaisuutena, vuorovaikutuksena muiden kulttuurien kanssa sekä omaan suomalaiseen kulttuuriin, kulttuurihistoriaan, satuihin ja tarinoihin tutustumisena. Myös monipuoliset oppimisympäristöt lisäävät lasten ymmärrystä omasta kulttuuriperinnöstä, jolloin se auttaa lasta muodostamaan omaa identiteettiään ja suhdettaan muihin ympäristöihin ja kulttuureihin. Taloudellinen kestävyys on ympäristöä säästävien arkikäytäntöjen oppimista, kierrätystä, korjaamista ja säästäväisyyttä. Lasten maailmassa se tarkoittaa lelujen, kirjojen ja vaatteiden kierrätystä, tavaroista huolehtimista, itse tekemistä tai leluitta leikkimistä. Ekologinen kestävyys ilmenee puolestaan kestäväenä taloudenhoitona, jolloin turvataan ympäristöä ja luontoa, käytetään luonnonvaroja säästellen, minimoidaan päästöjen joutuminen ympäristöön sekä parannetaan ympäristön tilaa. Tämän kehityksen toteuttaminen alkaa päiväkodissa lapsen luontosuhteen lujittamisella sekä ympäristöherkkyyttä lisäävillä harjoituksilla. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 35–41, 44.)

Kestävän kehityksen näkökulmien avulla voidaan ensinnäkin vahvistaa lasten kykyä havainnoida, ihmetellä, tutkia ja ymmärtää omaa ympäristöään, mutta toisaalta taas rikastaa heidän kokemusmaailmaansa. Tämä kuitenkin edellyttää toimimista erilaisissa ympäristöissä ja ympäristön hyväksi. Ympäristön ymmärtäminen ilmenee siten, että lapsi haluaa tietää ympäristöön liittyvistä asioista, kuten miksi silta on rakennettu joen yli tai mikä on saanut aikaan kallion uurteet. Ympäristön hyväksi toimimista ovat puolestaan ympäristöystävälliset hankinnat, järkevä ruokahuolto, omasta lähiympäristöstä huolehtiminen sekä kierrätys, lajittelu ja energian säästäminen. Lasten fyysisen ympäristön erilullottuvuudet tulevat esiin, kun lasten kanssa tutustutaan ympäristöön, sekä iloitaan, nautitaan ja huolehditaan siitä. Tällainen kestävä kehityksen kasvatus on varhaiskasvatuksessa iloista, voimaannuttavaa, osallistavaa ja innovatiivista ympäristökasvatusta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 35–36.)

3.3 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueet kuvaavat keskeisiä pedagogisen toiminnan tavoitteita ja sisältöjä. Oppimisen alueista erityisesti Tutkin ja toimin ympäristössäni kattaa matemaattisen ajattelun sekä teknologiakasvatuksen lisäksi myös ympäristö- ja luontokasvatuksen. Varhaiskasvatuksessa ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta, vastuullista ympäristössä toimimista sekä ohjata lapsia kohti kestävämpää elämäntapaa. (Opetushallitus 40, 46.) Robert Prattin (2010) mukaan ympäristökasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi lasten olisi jo varhaislapsuudessa saatava kokemuksia erilaisista ympäristöistä sekä oppia tietoja ja taitoja ympäristön hoitamiseksi ja suojelemiseksi. Tärkeää on oppia myös ymmärtämään, miten oma toiminta ja muut ihmiset vaikuttavat ympäristöön. Ympäristökasvatuksen pohja luodaan siis jo lapsuudessa, mutta oppimista tulisi tapahtua kuitenkin läpi elämän. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20–21.)

Varhaiskasvatuksen ympäristökasvatus koostuu kolmesta ulottuvuudesta, joita ovat oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä ympäristön puolesta toimiminen (Opetushallitus 2018, 46). Joy Palmer (1998) on luonut siitä ns. puumallin (kuvio 3), jonka taustalla on nimenomaan lapsuuden ympäristökokemusten vaikutus ympäristöasenteisiin (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 23). Palmerin puumallissa merkittävät elämäkokemukset kietoutuvat puun juurien ympärille. Runko kannattelee puun oksia ja lehvästöä, joka puolestaan jakautuu kolmeen päähaaraan. Ne kuvaavat ympäristökasvatuksen keskeisiä elementtejä: oppimista ympäristössä (education in or from the environment), oppimista ympäristöstä (education about the environment) sekä toimimista ympäristön puolesta (education for the environment). (Cantell, Aarnio-Linnanvuori & Tani 2020, 117.)

Kuvio 3. Palmerin puumalli (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 24).

Oppiminen ympäristössä olisi tärkeää tapahtua ulkona ja mahdollisimman luonnonmukaisissa ympäristöissä, mikä tarjoaa lapsille erilaisia virikkeitä ja edistää heidän kehitystään monipuolisesti. Lasten luontoon liittyvät kiinnostuksen kohteet tarjoavat myös mahdollisuuksia kiinnostaviin projekteihin sekä oppimiseen ympäristöstä. Oppiminen ympäristöstä mahdollistaa lapsille esimerkiksi empatian kokemuksia, jolloin myös huolehtiminen ja välittäminen ympäristöstä alkaa kehitymään. Ympäristön puolesta toimimaan oppiminen tapahtuu lapsilla lähinnä mallioppimisena, jolloin kasvattajilla ja vanhemmille on siinä merkittävä rooli. Tällöin omaksutaan asenteita ja opitaan ympäristöystävällisiä toimintatapoja sekä tietoa ja käsitteitä ympäristöstä. Palmer painottaa näiden kaikkien kolmen osa-alueen tärkeyttä ja tasa-arvoisuutta. Varhaislapsuuden ympäristökasvatuksessa painotuvat kuitenkin enemmän ympäristössä oppiminen ja ympäristön puolesta toimiminen kuin oppiminen ja tiedot ympäristöstä. Toisaalta ympäristössä toimiminen ja kokemukset herättävät lapsen kiinnostuksen ja halun tietää ympäristöstä enemmän. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 25–27.)

Varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista harjoittelemalla siihen liittyviä taitoja, joita ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, jätteiden vähentäminen, ruokailuun liittyvä vastuullisuus sekä säästäväisyyden opettelu. Lapsia opetetaan kiinnittämään huomiota myös tekojen seurauksiin ja vaikutuksiin sekä kunnioittamaan luontoa, kasveja ja eläimiä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on siis tarjota lapsille valmiuksia ympäristön havainnointiin, jäsentämiseen ja ymmärtämiseen. Lapsia tulee ohjata luonnossa ja rakennetussa ympäristössä toimimiseen ja siellä tutkimiseen, sillä eri ympäristöistä saadut kokemukset, elämykset ja havainnot auttavat lapsia kehittymään niin ajattelijoina kuin oppijoina. (Opetushallitus 2018, 46–47.)

3.4 Luonto oppimisympäristönä

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee olla turvallinen, terveellinen, esteetön, kehittävä sekä oppimista edistävä. Oppimisympäristö koostuu paikoista, tiloista, yhteisöistä, käytännöistä, välineistä ja tarvikkeista, jotka tukevat lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön käsite kattaa siten sekä fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjen tulee tukea lasten oppimisen halua ja luontaista uteliaisuutta sekä ohjata heitä tutkimiseen, leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen sekä taiteelliseen ilmaisuun. (Opetushallitus 2018,13.)

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöihin kuuluu rakennettujen ympäristöjen lisäksi myös luonto ja piha-alueet. Ne ovat tärkeitä oppimisen paikkoja sekä luonto- ja liikuntaelämysten mahdollistajia. Lisäksi ne tarjoavat monipuolisia kokemuksia ja mahdollisuuksia niin leikkiin kuin tutkimiseen. (Opetushallitus 2018, 33.) Cantell (2011, 332) painottaa, että piha-alueiden ja lähiympäristön tulisi tarjota lapsille monipuolisia mahdollisuuksia omatoimisille retkille, kävelyille, juoksulle, kiipeämiselle, ryömimiselle sekä keräämiselle. Tällöin lapsille muodostuu oma luontosuhde lähellä olevaan luontoon, joka antaa eväät pitkälle elämään. Oppimisympäristöjä myös suunnitellaan yhdessä lasten kanssa ja niitä tulee kehittää siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet ovat saavutettavissa (Opetushallitus 2018, 33). Sahin (2014, 14) mukaan ulkona

oppimisen pedagogiikkaa voidaan soveltaa monipuolisesti mihin tahansa aihealueeseen varhaiskasvatuksessa. Lähtökohtana on, että oppiminen tapahtuu toiminnan ja tekemisen kautta, jolloin oppimisessa korostuu kokemuksellisuus.

Myös Parikka-Nihdin ja Suomelan (2014) mukaan luonnonmukainen, vaihteleva ja monipuolinen fyysinen oppimisympäristö vaikuttaa myönteisesti lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Luonnon tarjoamat epätasaiset maaston muodot ja pinnat, kiipeilyyn soveltuvat puut sekä maassa olevat puiden rungot ja kivet tukevat lapsen motorisia taitoja monipuolisesti. Myös luonnon ja vuodenaikojen monipuolisuus, luonnosta kerättävät ainekset sekä erilaiset luonnonelementit tarjoavat mahdollisuuksia monipuoliselle leikille. Leikkiminen ja yhteinen toiminta luonnossa edistävät puolestaan lapsen mielikuvitusta, luovuutta sekä vuorovaikutus- ja kommunikointitaitoja. Ympäristön tarjoamat monipuoliset värit, tuoksut, muodot, pinnat ja äänimaisemat aktivoivat lapsen sensomotorisia taitoja, kuten havaitsemista ja aistien käyttöä, mutta tarjoavat myös esteettistä mielihyvää, iloa ja nautintoa. Luonnon ja ympäristön monimuotoisuus edistää myös lapsen kognitiivisia taitoja, sillä lapsi oppii luonnossa tekemään havaintoja, kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan, jolloin myös muisti ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 77-78.)

Hyvä luonnonmukainen oppimisympäristö tukee lapsen aktiivisuutta, uteliaisuutta, itseohjautuvuutta ja vastuuntuntoa. Se tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia lapsen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Luonnossa oleminen ja toimiminen tekee oppimisesta luovaa ja mielekästä, mikä rakentaa hyvät edellytykset eheyttävälle ja integroidulle oppimiselle. (Szczepanski 2007, Parikka- Nihti & Suomelan 2014, 82 mukaan.)

4 Ympäristö- ja luontokasvatus Liperin varhaiskasvatuksessa

4.1 Ympäristö- ja luontokasvatus Liperin vasussa

Toiminnallisen opinnäytetyömme toimeksiantajana oli Liperin kunta, jolloin keskeisenä teorialähteenä käytimme Liperin varhaiskasvatussuunnitelmaa (Liperin vasua) ”Kaikki rakkaat leivänmuruset”, joka astui voimaan vuonna 2019. Liperin vasussa painotetaan kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä, joten sen tavoitteena on varmistaa jokaiselle liperiläiselle lapselle oppimista ja kehitystä edistävä sekä tarpeita vastaava varhaiskasvatus. Liperin vasussa avataan myös liperiläisyyttä, joka profiloituu asuinkuntana sekä maatalousvaltaisena leipäpöytäjä. Tätä pyritään välittämään lapsille myös varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa. (Liperin kunta 2019, 5–8.)

Avaamme Liperin kunnan vasusta (2019) kolmea kohtaa, joissa käsitellään erityisesti ympäristö- ja luontokasvatusta. Näitä ovat varhaiskasvatuksen arvopohja – ”Arvojuväset”, jossa yhtenä arvona on terveellinen ja kestävä elämäntapa, oppimisen alue Tutkin ja toimin ympäristössäni – ”katellaanpa vähä ympärille ja ihmetellään mittee varte” sekä varhaiskasvatuksen fyysinen leikki- ja oppimisympäristö – ”leveet tontit ja tienoot.”

Liperin kunnan varhaiskasvatuksessa keskeisimpiä arvoja ovat terveellinen ja kestävä elämäntapa, jolloin lapsia on ohjattava terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Varhaiskasvatuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita, jolloin huomioidaan sosiaalinen, kulttuurillinen, taloudellinen ja ekologinen näkökulma. Kestävä kehityksen eri ulottuvuudet näyttäytyvät käytännössä esimerkiksi niin, että lapsille luodaan yhteisöllinen ilmapiiri, jossa hyväksytään kulttuurillinen moninaisuus ja erilaisuus. Liperin kunnan varhaiskasvatuksessa vaalitaan myös kulttuuriperinteitä. Lasten tunnetaitoja ja eettistä ajattelua kehitetään ja heille opetetaan, että me kaikki olemme osa luontoa ja siten luontoa ja ympäristöä pitää kunnioittaa ja suojella. Liperin päiväkohteissa kiertotaloutta opetellaan esimerkiksi kierrättämällä, kompostoimalla ja

hyödyntämällä syntynyttä multaa kasvien kasvattamisessa. Materiaalihävikkiä vähennetään askarteluissa ja leluhankinnoissa, tavaroita ja välineitä kierrätetään ja käsitellään arvostavasti sekä toiminnassa huomioidaan hiilijalanjälki ja ilmastonmuutos. Rakkaus luontoon näkyy arjessa erilaisina tekoina ja Green Care -toimintana, kuten kesäkanojen hoitamisena, luontoretkinä tai versojen kasvattamisena siemenestä alkaen. (Liperin kunta 2019, 20–21, 28.)

Liperin vasussa (2019) oppimisen alue Tutkin ja toimin ympäristössäni kattaa pikumatikan lisäksi ympäristökasvatuksen ja Green Care -toiminnan, josta kerromme tarkemmin luvussa 4.2. Vasun mukaan lapset ovat luonnostaan tutkivia ihmettelijöitä, jotka ovat kiinnostuneita erilaisista ympäristössä olevista asioista ja ilmiöistä. Ympäristökasvatuksen perustana ovat lasten omat kiinnostuksen kohteet sekä havainnot ja kokemukset luonnossa olevista eläimistä, kasveista ja luonnonilmiöistä. Lasten kanssa havainnoidaan ja tutkitaan luontoon liittyviä asioita eri vuodenaikoina eri aisteja hyödyntäen. Lasten kanssa harjoitellaan esimerkiksi eri eläin- ja kasvilajien tunnistamista, mikä vahvistaa heidän luonnon tuntemustaan. Lasten tekemistä havainnoista ja pohdinnoista keskustellaan yhdessä, ja kasvattajat auttavat lapsia löytämään asioille oikeita käsitteitä ja termejä. Näin lapsi saa kokemuksen siitä, että hänen ajatuksillaan, ihmettelyllään ja kysymyksillään on merkitystä. Luonnon tutkiminen mahdollistaa lapselle uusien asioiden oppimisen, jolloin hän tulee paremmin tietoiseksi ja osalliseksi ympäröivästä maailmasta. Lasten luontosuhde vahvistuu myönteisten kokemusten kautta, jolloin lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä. Kasvattajan tehtävänä on luoda kannustava ilmapiiri, joka mahdollistaa lapselle turvallisen ympäristön tutkia, havainnoida, kokeilla, oivaltaa sekä kyseenalaistaa asioita. (Liperin kunta 2019, 62–63.)

Liperin vasun (2019) mukaan luonto on tärkeä osa varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä, sillä lapset innostuvat liikkumaan ja leikkimään siellä eri tavoin kuin rakennetussa ympäristössä. Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluu varhaiskasvatuspaikan lähiympäristö, kuten piha-alueet, lähimetsät, puistot, lähiluontopolut, läheiset liikuntapaikat sekä muut ulkona olevat toiminta-alueet. Piha-alueista pyritään tekemään mikrobiympäristöltään luonnonmukaisia viherpihoja, mikä puolestaan vaikuttaa positiivisesti lasten immuunijärjestelmään,

mielialaan, keskittymiskykyyn ja tarkkaavaisuuteen. Varhaiskasvatuspaikan lähiympäristöä suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti sekä niitä hyödynnetään monipuolisesti pedagogisessa toiminnassa. (Liperin kunta 2019, 32.)

4.2 Luontoperusteinen Green Care -toiminta Liperissä

Liperin kunnan varhaiskasvatuksessa ympäristö- ja luontokasvatukseen liittyy oleellisesti Green Care -toiminta. Green Care -toiminnalla (GC) tarkoitetaan sosiaali-, terveys- ja kasvatustilaisuuksissa tapahtuvaa luontoperusteista toimintaa, jossa luontoa käytetään tavoitteellisesti, vastuullisesti ja ammatillisesti hyödyksi ihmisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämiseksi. Green Care -toiminnan hyvinvoinnin vaikutukset ilmaantuvat luonnon elvyttävyyden, yhteisöllisyyden ja toiminnallisuuden kautta. (Soini 2014, 7.) GC-toiminta perustuu ammatillisiin luontolähtöisiin toimintamuotoihin, joita ovat luonto-, eläinavusteinen- ja puutarhatoiminta sekä maatilalla ja metsässä tapahtuva toiminta (Vehmasto 2014, 11).

Green Care -toiminta jaotellaan lisäksi Luontohoivaan tai Luontovoimaan. Luontohoivan palveluita ovat luontolähtöiset hoito- ja kuntoutuspalvelut, jotka tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön alaisuudessa. Luontovoiman palveluita ovat puolestaan luontolähtöiset hyvinvointipalvelut sekä harrastus-, opetus- ja kasvatustilaisuuksien palvelut, jotka ovat luonteeltaan ennaltaehkäiseviä sekä terveyttä ja hyvinvointia ylläpitäviä. (Vehmasto 2014, 11, 15.) Green Care -toimintaa voidaankin toteuttaa monipuolisesti eri asiakasryhmien kanssa, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksessa lasten kanssa (Green Care Itä-Suomi 2020).

Liperin kunnan kaikissa kuudessa päiväkodissa toteutetaan luontoperusteista ja Luontovoimaan liittyvää Green Care -toimintaa, jonka tarkoituksena on tarjota lapsille mahdollisuuksia virkistymiseen, voimaantumiseen sekä elpymiseen. Tämä puolestaan edistää lasten kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia. Liperin kunnan varhaiskasvatuksessa Green Care -toiminnan tavoitteena on erityisesti vahvistaa lasten luontosuhdetta ja ekososiaalista sivistystä. (Liperin kunta

2020a.) Kestävän kehityksen dosentin Salosen mukaan ekososiaalisesti sivistynyt ihminen ymmärtää oman toimintansa vaikutukset muihin ihmisiin, luontoon ja yhteiskuntaan sekä ymmärtää ilmastonmuutoksen vakavuuden ja pyrkii toimimaan myötätuntoisesti ja kestävästi. Tällöin turvataan hyvän elämän edellytykset nykyisille ihmisille, mutta myös tuleville sukupolville ja eliölajeille. (Salonen A., 2013.)

Varhaiskasvatuksen teknologiaa ekosti -hanke on tehnyt mahdolliseksi Green Care -toiminnan rikastuttamisen Liperin kunnan päiväkodeissa tuomalla oppimisympäristöihin eri luontoelementtejä, kuten luonnon ääni- ja valomaisemia, tutkimusvälineistöä, viherkasveja tai rakennettuja aistipolkuja. Hankkeen myötä joihinkin päiväkoteihin on mahdollistettu muun muassa talvipuutarha, kasvihuone, kesäkanala, viherhuone, kasvatuslava tai matokompostori. Myös vierailut kasvitieteelliseen puutarhaan ja maatiloille sekä henkilöstön Green Care -koulutukset ovat olleet mahdollisia. Laadukkaan toiminnan merkinä Liperin kunnan varhaiskasvatuksen päiväkodeille on myönnetty vuonna 2018 Green Care Finlandin myöntämä Luontovoima-laatu-merkki, joka on voimassa kolme vuotta. (Liperin kunta 2020a.)

Green Care -toiminnan eri muotoja ovat siis puutarha-, luonto- ja eläinavusteinen toiminta, joita toteutetaan Liperin kunnan päiväkodeissa eri tavoin lasten ja varhaiskasvattajien mielenkiinnon mukaan. Puutarhatoimintaan sisältyy esimerkiksi sisätiloissa tapahtuva versokasvatus, viherryhmien hoito sekä ulkona tapahtuva hyöty- ja koristekasvien kasvatus ja hoito. Lapset oppivat hahmottamaan kiertokulkua osallistumalla ruuantähteiden kompostointiin, hyödyntämällä syntyneen mullan kasvien kasvatuksessa sekä tutkimalla ja maistelemalla erilaisia kasveja. Näin lapset saavat kokemuksia myös itse tekemisestä. (Liperin kunta 2019, 63.)

Luontotoiminta ilmenee Liperin kunnan varhaiskasvatuksessa esimerkiksi siten, että jokaisella päiväkodilla on käytettävissään lähiluontopolkuja, joissa harjoitellaan ja opetellaan monipuolisesti kaikkia päiväkodin arkeen kuuluvia taitoja. Päiväkodeissa tehdään myös paljon retkiä muualle lähiympäristöön sekä lähialueen maatiloille tai metsästyseuroihin. Eläinavusteisessa toiminnassa

jokainen päiväkotiryhmä on valinnut ryhmälleen kummieläimen, jonka elämää seurataan säännöllisesti. Kummieläimen luona voidaan vierailla tai sille voidaan kirjoittaa esimerkiksi kirjeitä. Päiväkodeissa vierailee myös erilaisia eläinvieraita, kuten Kaverikoiria, Karvakavereita tai muita lähialueen maatalojen eläimiä. Lisäksi joillakin kasvattajilla on omia koiria ja hevosia, joita voidaan käydä katsomassa ja hoitamassa esimerkiksi talleilla. Joidenkin päiväkotien eläinavusteiseen toimintaan kuuluvat myös kesäkanat, akvaario tai matokompostori. Lisäksi metsän eläimiä ja niiden toimintoja voidaan tutkia ja seurata ympäri vuoden esimerkiksi metsäretkillä tai riistakameran avulla. (Liperin kunta 2019, 64.)

4.3 Metsäryhmätoiminta Viinijärven päiväkodissa

Liperissä on kuusi kunnallista päiväkotia, joista yksi on Viinijärvellä sijaitseva Viinijärven päiväkoti. Päiväkodissa toteutettava metsäryhmätoiminta liittyy oleellisesti luontotoimintaan, joka on yksi Green Care -toiminnan muodoista. GC-luontoavusteisilla toimintamuodoilla tarkoitetaan erilaisissa luontoympäristöissä tapahtuvaa toimintaa, jossa tärkeää on luonnon kunnioittaminen (Vehmasto 2014, 78). Luontoavusteista toimintaa ovat esimerkiksi ekopsykologiset eli luontolähtöiset harjoitukset, seikkailukasvatus ja elämypedagogiikka, tavoitteellinen luontoliikunta sekä ympäristö- ja luontokasvatus. Luontoavusteinen toiminta edistää esimerkiksi terveyttä ja itsetuntemusta, parantaa ongelmanratkaisukykyä, vahvistaa voimavaroja, rentouttaa sekä ehkäisee syrjäytymistä. (Soini 2014, 25.) Ympäristö- ja luontokasvatuksen tavoitteena on puolestaan ympäristö- ja luontotietoisuuden lisääminen. Se tarjoaa innostavia toimimisen ja oppimisen kokemuksia, jolloin se tukee eri-ikäisten ihmisten kykyä ja halua toimia luonnon puolesta. (Green Care Finland ry 2020.)

Viinijärven päiväkodin lähellä oleva monipuolinen lähiluonto on luonut upeat puitteet luonnossa toimiseen ja tutkimiseen, mutta myös päiväkodissa alkavalle metsäryhmätoiminnalle. Metsäryhmätoiminnassa pääpaino on ulkona ja metsässä toimimisessa sekä retkeilyssä. Päiväkoti on saanut käyttöönsä vuoden 2020 keväällä kodan (kuva 1), jonka tarkoituksena on vahvistaa ja tukea luonnossa toimimista sekä vakiinnuttaa sitä osaksi päiväkodin arkea. Viinijärven päiväkodin eri

ryhmät hyödyntävät kotaa metsätoimintaan vuoroviikoin. Päiväkodin arjessa toimitaan porrastetusti pienryhmissä, jolloin lapset toimivat suurimman osan päivästä 5–7:n lapsen ryhmissä yhden kasvattajan kanssa. Metsäryhmä voi koostua esimerkiksi kahdesta pienryhmästä, kuten 16:sta lapsesta ja kahdesta kasvattajasta, ja ryhmän kokoonpano vaihtuu viikoittain. (Liperin kunta 2020b.)

Kuva 1. Kodan sisätila (Kuva: lida Sorsa).

Päiväkodin etupihalla oleva kota toimii metsäryhmän kotipesänä, joka on noin 29:n neliön kokoinen. Kodassa mahdollistuu ruokailu, lepo, leikki sekä pienimuotoinen toiminta. WC- ja hygienia-asioissa käytetään sen sijaan päiväkodin tiloja. Metsäryhmän ruokailu voi tapahtua joko kodassa, metsässä tai päiväkodin tiloissa. Kodassa ruokaillessa ruoka tulee kotaan lämpölaatikoissa, mutta vastavasti metsässä ruokaillessa keittiöltä on saatavilla mukaan otettavat retkieväspaketit. Kota mahdollistaa lapsille myös päivälevon, sillä kodan seinustaa kiertävät istuinosat mahdollistavat lepäämisen ja siellä on myös taljoja ja untuvamakuupusseja, joihin on teetetty vaihdettavat ja pestävät lakanat. Metsäryhmässä lapset ulkoilevat suurimman osan päivästä, jolloin se edellyttää, että jokaisella lap-

sella ja kasvattajalla on ulkoiluun ja säähän sopivat vaatteet ja varusteet. Tarvitessa vaatteiden kuivaaminen tapahtuu päiväkodin tiloissa olevissa kuivauskaapeissa. (Liperin kunta 2020b.)

Metsäryhmätoiminta alkaa päiväkodissa aamupalan jälkeen, jolloin vastuussa oleva kasvattaja kokoaa ryhmän, joiden kanssa hän lähtee toteuttamaan suunniteltua toimintaa sekä kotoan että lähellä olevaan lähimetsään. Metsäryhmät vaihtuvat viikoittain ja viikon mittainen jakso mahdollistaa hyvän toiminnan suunnittelun, vaikutusten havainnoinnin sekä jatkumon. Ryhmien varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat metsäryhmätoiminnan suunnittelusta ja pedagogiikasta, mutta myös retki- ja turvallisuussuunnitelmista, joita käydään yhdessä läpi tiimissä edellisellä viikolla. Tiimipalaverissa sovitaan myös metsäryhmän pienryhmät ja kasvattajat sekä suunnitellaan missä ryhmä minäkin päivänä ruokailee ja leppää. Toiminnan suunnitelma ja varustetoiveet kirjataan ryhmään osallistuvien lasten vanhempien tiedoksi edellisellä viikolla. (Liperin kunta 2020b.)

Metsäryhmätoiminnassa huomioidaan erityisesti turvallisuus, jota varten laaditaan etukäteen retki- ja turvallisuussuunnitelmat. Retkisuunnitelmaan kirjataan osallistujat, retkikohte, aikataulu ja reitti, retkellä tarvittavat järjestelyt, pedagogiset tavoitteet, tiedottaminen sekä aikuisten tehtävät ja vastuut. Turvallisuussuunnitelmaan kirjataan puolestaan turvallisuusriskit, toiminta onnettomuus- tai vaaratilanteissa sekä tarkistuslistassa olevien asioiden huomiointi ja seuranta eli mahdollisen tapaturman tai läheltä piti -tilanteen läpikäyminen. Kodan varusteisiin kuuluu sammutuspeitto, mutta sen lisäksi metsäryhmällä on luonnossa liikkueessaan päällään säänmukaisten vaatteiden ja varusteiden lisäksi huomioliivit. Kasvattajalla on mukanaan myös reppu, jossa ovat tarvittavat yhteystiedot, ensiapuvarustus, lasten henkilökohtaiset lääkkeet sekä puhelin hätätilanteita varten. (Liperin kunta 2020b.)

5 Aikaisemmat opinnäytetyöt

Lehto ja Rantanen (2011) ovat tehneet varhaiskasvatuksen kotatoimintaan liittyvän opinnäytetyön, jonka tavoitteena oli kartoittaa ja suunnitella päiväkodin lapsille luontoon liittyvää toimintaa uutta kotaympäristöä hyödyntäen. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi luontoon liittyvä opas, joka sisältää ideoita monipuolisen luontokasvatuksen toteuttamisen tueksi. Teoreettinen viitekehys koostui varhaiskasvatuksesta, luontokasvatuksesta sekä kestävästä kehityksestä ja osallisuuden teorioista. Lapsia osallistettiin oppaan suunnitteluun haastattelun ja luovien menetelmien avulla, kun taas työntekijöille tehtiin kyselylomake. Opas koottiin teoreettista tietoa hyödyntäen sekä päiväkodin lasten ja työntekijöiden toiveet ja ideat huomioiden. Sisältö on rakennettu lyhyistä kokonaisuuksista, kuten liikuntaleikeistä, lauluista ja loruista, päättelyleikeistä sekä taide- ja aistitoiminnoista, joista kasvattaja voi koota ryhmälleen sopivia toimintakertoja. (Lehto & Rantanen 2011, 2, 39.)

Jussila ja Jutila (2019) ovat toteuttaneet toiminnallisen opinnäytetyön, jonka tarkoituksena oli kehittää luontoaiheinen vuosikello tukemaan kasvattajien työtä. Tavoitteena oli luoda työväline, jonka avulla kasvattajat saisivat tukea lasten luontosuhteen vahvistamiseen sekä varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Luontopedagoginen vuosikello sisältää monipuolista toimintaa, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Toiminnan ajatuksena oli, että lapset saisivat kosketuksen luontoon sekä oppisivat ymmärtämään sen monipuolisuutta jo varhaisessa elämänvaiheessa. Luontopedagoginen vuosikello kehitettiin teorian pohjalta ja sen tekemisessä hyödynnettiin erilaisia luontoaiheisia teoksia sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. (Jussila & Jutila 2019, 3.) Myös Koikkalainen (2015) on tehnyt toiminnallisen opinnäytetyön luontokasvatuksesta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda luontokasvatukseen liittyvä ideakansio työntekijöiden käyttöön. Kansiossa on ideoita luonnossa toteutettavasta toiminnasta, kuten liikunnan, leikkien tai taiteen hyödyntämisestä luonnossa.

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli vahvistaa varhaiskasvattajien osaamista metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa hyödyntäen luontoa eri vuoden aikoina. Tavoitteena oli kehittää metsäryhmätoimintaa monipuolisemmaksi opinnäytetyön tuotoksen eli ”Metsäryhmätoiminnan vuosikellon” avulla. Vuosikellon on tarkoitus toimia päiväkodin työntekijöiden konkreettisena työvälineenä, joka helpottaa arkea ja toiminnan suunnittelua. Sen on tarkoitus olla helppokäyttöinen ja sovellettavissa oleva työväline, joka sisältää monipuolisia toimintaideoita ja vinkkejä metsätoimintaan ja luonnon hyödyntämiseen vuoden jokaisena kuukautena huomioiden eri vuodenajat, juhlat, luontoon liittyvät päivät ja teemat sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueet.

Vuosikellon on tarkoitus olla myös käytännönläheinen ja asiakaslähtöinen tuotos, jonka suunnittelussa huomioitiin Viinijärven päiväkodin kasvattajien, lasten ja heidän vanhempien ideoita, toiveita ja ajatuksia metsätoiminnasta ja luontokasvatuksesta. Näitä selvitimme eri tiedonhankinnan ja osallistamisen menetelmien, kuten kyselylomakkeen, haastattelun, ideataulun, piirtämisen sekä kuvien avulla. Vuosikellon kokoamisessa hyödynnettiin myös kirjallisuutta ja muita lähteitä, kuten eri järjestöiltä saatuja toimintaideoita ja vinkkejä sekä omia ideoitamme. Vuosikellon avulla voidaan tehdä päiväkodin metsäryhmätoimintaa paremmin näkyväksi esimerkiksi vanhemmille.

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, mutta myös tutkimuksellisella työotteella tehty, sillä sen tulee osoittaa alalla vaadittavien tietojen ja taitojen hallintaa sekä osaamista. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on opastaa, ohjeistaa, järjestää tai järjeistää ammatillisen työkentän käytännön toimintaa, jolloin se voi olla esimerkiksi käytännön toimintaan suunniteltu ohje, opastus tai tapahtuman toteuttaminen. Siinä syntyy aina jokin konkreettinen tuotos, kuten esite, toimintapäivä, malli, opas tai tietopaketti. Tuotoksen toteutustapaan vaikuttaa kenelle se on kohdennettu sekä millainen tuotos palvelee kohde- ja käyttäjäryhmää parhaiten. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9–10, 51.) Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksena syntyi päiväkodin kasvattajille suunniteltu työväline eli ”Metsäryhmätoiminnan vuosikello”, josta kasvattajat saavat monipuolisia luontoon liittyviä ideoita metsäryhmätoimintaansa.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen lisäksi kehittämisasiheesta tehdään myös raportti, joka on kokonaiskuvaus kehittämistoiminnan ymmärtämisestä, alan ammatillisuudesta, innovatiivisuudesta sekä tekijän omasta oppineisuudesta (Salonen 2013, 25). Toiminnallisen opinnäytetyön raportista tulee selvittää siis mitä, miksi ja miten on tehty, millainen opinnäytetyön prosessi on ollut sekä millaisin keinoin tuotos on saavutettu. Lisäksi siinä kerrotaan, millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Raportissa ilmenee, miten opinnäytetyön tekijä arvioi omaa prosessia, tuotosta sekä oppimista. Opinnäytetyö on myös ammatillisen kasvun väline, joka kertoo lukijalle opinnäytetyöntekijän ammatillisesta osaamisesta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä olennaista on kokonaisuus eli raportin ja tuotoksen keskinäinen yhteensopivuus. (Vilkka & Airaksinen 2003, 65, 83.) Päädyimme toteuttamaan opinnäytetyömme toiminnallisena, sillä toimeksiantajan toiveena oli, että kehittäisimme alkavaan metsäryhmätoimintaan kasvattajien käyttöön konkreettisen työvälineen. Tämän vuoksi koimme toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksenmukaisimmaksi vaihtoehdoksi.

7.2 Opinnäytetyöprosessia ohjaava konstruktivistinen malli

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on parantaa jotain tai kehittää uutta, joten Salonen (2013) käyttää kirjoittamassaan oppaassaan siitä yläkäsitettä kehittämistoimintaa. Kehittämistoimintaa voidaan hahmottaa eri malleilla, joita ovat esimerkiksi spagettimainen prosessi sekä lineaarinen-, spiraali-, taso- ja konstruktivistinen malli. Käytimme oman opinnäytetyöprosessin ohjaavana mallina konstruktivistista mallia, joka pitää sisällään huolellisen suunnittelun ja vaihteisuuden, osallisuuden, toiminnassa oppimisen, laaja-alaisen menetelmäosaamisen sekä tutkimuksellisen kehittämisotteen. Konstruktivistinen malli sisältää kuusi eri vaihetta, joita ovat aloitusvaihe, suunnitteluvaihe, esivaihe, työstövaihe, tarkastusvaihe sekä viimeistelyvaihe. Prosessin ja eri vaiheiden jälkeen syntyy valmis konkreettinen tuotos, kuten opas, kansio tai toimintapäivä. (Salonen 2013, 16.)

Konstruktivistisessa mallissa korostuu jatkuvan arvioinnin ja reflektoinnin lisäksi erityisesti yhteisöllinen ja osallistava näkökulma (Salonen 2013, 16). Kehittämistoiminnan toteutukseen tulee osallistua juuri ne ihmiset, joiden elämään kehittämistoiminta liittyy. Tällöin otetaan huomioon mahdollisimman hyvin eri tahot ja intressit, sitoutetaan osallistujat paremmin kehittämistoimintaan sekä varmistetaan kehittämisen kannalta hyödyllisen ja tärkeän tiedon saanti. Kehittämistoiminnan tuloksena syntynyt tuotos vastaa siten paremmin myös käyttäjien tarpeita. Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, joka edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. (Toikko & Rantanen 2009, 89–90, 96.) Opinnäytetyöprosessimme vaiheissa korostuivat arviointi ja reflektointi sekä toimijoiden osallistuminen tuotoksen kehittämiseen, minkä vuoksi päädyimme mukailemaan Salosen konstruktivistista mallia. Osallistimme opinnäytetyömme tuotoksen suunnitteluun päiväkodin työntekijöitä, lapsia ja heidän vanhempia erilaisten tiedonhankinnan ja osallistamisen menetelmien avulla.

7.3 Tiedonhankinnan menetelminä kyselylomake ja haastattelu

Toikon & Rantasen (2009, 113) mukaan kehittämistoiminnassa pyritään tiedon-
tuotantoon, joka on luonteeltaan käytännöllistä. Tiedonhankintamenetelmien ta-
voitteena on hankkia aineistoa ja materiaalia kehittämistoimintaan, joista yleisim-
piä menetelmiä ovat erilaiset kyselyt, haastattelut, havainnoinnit sekä valmiit ai-
neistot ja materiaalit (Salonen 2013, 23). Keräsimme tietoa tuotokseen päiväko-
din työntekijöiltä, lapsilta ja heidän vanhemmiltaan eri menetelmien avulla. Tie-
donhankinnan menetelminä käytettiin sähköistä kyselylomaketta päiväkodin
työntekijöiden ja lasten vanhempien kanssa sekä haastattelua lasten kanssa.

Kyselylomake voidaan toteuttaa paperisena tai sähköisenä versiona riippuen tar-
koituksesta tai kohderyhmästä. Lomakkeen huolellinen suunnittelu ja testaami-
nen luovat pohjan tutkimuksen onnistumiselle ja tulosten luotettavuudelle. Kysy-
myksiä lähdetään luomaan tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti ja niiden muotoi-
lemisessa on oltava huolellinen, sillä ne eivät saa olla häilyviä, epämääräisiä tai
johdattelevia vaan niiden tulee olla selkeitä ja yksiselitteisiä. Kysymykset kannat-
taa muotoilla kielellisesti oikein ja lomakkeen tekemisessä on tärkeää varmistaa,
että kohderyhmä ymmärtää kysymykset. Ymmärrettävyyttä kannattaa testata en-
nen varsinaista toteutusta näyttämällä lomaketta jollekin, joka ei ole perehtynyt
kyseiseen tieteenalaan. Myös lomakkeen pituutta kannattaa miettiä huolellisesti,
sillä lomakkeeseen käytetty vastausaika ei saa olla liian pitkä, vaan sen tulisi
viedä korkeintaan 15 minuuttia. (Valli 2018, 92–98, 114.) Kyselylomake on tär-
keää suunnitella vastaajan näkökulmasta, jolloin siinä kannattaa olla motivoiva
saateviesti sekä tarkat vastausohjeet, joissa kerrotaan mitä tarkoitusta varten tie-
toja kerätään ja miten niitä käytetään. Saatekirjeessä noudatetaan hyvää asia-
tyyliä ja sen tekemisessä tulee huomioida kohderyhmä. (Vilka & Airaksinen
2003, 59.)

Keräsimme opinnäytetyömme aineistoa päiväkodin työntekijöiltä sähköisellä ky-
selylomakkeella (liite 1), johon he vastasivat henkilökohtaisesti. Päädyimme tä-
hän työntekijöiden toiveesta, sillä he kokivat sen helpoimmaksi menetelmäksi
päiväkodin hektisessä arjessa. Lisäksi jokainen sai paremmin kerrottua omat aja-

tuksensa, toiveensa ja ideansa henkilökohtaisessa kyselyssä. Kyselylomake tehtiin Webropol-kyselytyökalun avulla, jonka vastausten keruutapa oli automaattisesti anonyymi ja takasi vastaajien yksityisyyden. Kyselylomake oli pituudeltaan yhden sivun mittainen, johon käytetty vastausaika oli noin 10–15 min. Lomakkeessa oli kahdeksan kysymystä, joista kuusi oli avointa ja kahdessa oli valmiit vastausvaihtoehdot. Pyrimme tekemään kysymyksistä mahdollisimman selkeitä, tarkoituksenmukaisia ja mielenkiintoisia, jotta ne antaisivat vastauksia tarvitsemiimme asioihin.

Päiväkodin lasten vanhempien ajatuksia ja toiveita keräsimme päiväkotiin viedyn ideataulun lisäksi myös sähköisellä Webropol-kyselyllä (liite 2). Sähköiseen kyselylomakkeeseen vastaaminen on helppoa, nopeaa ja se saavuttaa vastaajat paremmin. Kyselylomakkeessa oli kaksi avointa kysymystä, joissa selvitettiin vanhempien ideoita, toiveita ja ajatuksia sekä toimintaehdotuksia ja muita huomioita päiväkodin metsäryhmätoimintaan ja luontokasvatukseen liittyen.

Lasten kanssa käytimme aineiston keräämiseen sekä tiedonhankinnan että osallistamisen menetelmiä. Suunnittelimme lapsille kolme erityyppistä tehtävää (liite 3), joiden tarkoituksena oli selvittää heidän mielipuuhiä, lempipaikkoja sekä kiinnostuksen kohteita metsässä ja luonnossa. Valitsimme lapsille useampia tehtävävaihtoehtoja, sillä niiden tuli soveltua eri-ikäisille ja eri kehitysvaiheissa oleville lapsille.

Lapsille suunniteltujen tehtävien A-osiossa käytettiin tiedonhankinnan menetelmänä haastattelua. Haastattelu on yleinen menetelmä lasten toiveiden, mielipi- teiden ja näkökulmien kartoittamisessa. Lasten haastattelussa keskustelunaiheet kannattaa pyrkiä liittämään lapsen arkipäivään, jotta lapset osaisivat kertoa kokemuksiaan heidän omista lähtökohdistaan käsin. Lasten haastatteluissa keskustelun aihe on usein valittu etukäteen ja haastateltavan annetaan puhua siitä mahdollisimman vapaasti, jolloin tilaa jää myös lapsen omalle kerronnalle. Haastattelutilanteeseen vaikuttavat monet vuorovaikutukselliset tekijät, kuten lapsen ja aikuisen välinen valtasuhde, johon haastattelija voi vaikuttaa omalla toiminnallaan esimerkiksi välttämällä johdattelua ja dominointia. Haastattelutilanteen ra-

kentumiseen vaikuttavat myös lapsen kielen kehitys sekä valmiudet ilmaista itseään puhuen. (Roos, Nätyнки, Javanainen, Koivisto, Anttinen, Varttinen & Rintakorpi 2016, 30–33.)

Valitsimme yhdeksi menetelmäksi haastattelun, sillä se on lapsille melko tuttu ja mieluinen menetelmä, jonka avulla lapsi saa oman äänensä kuuluviin. Lasten haastattelutehtävä suunniteltiin lähinnä 3–6-vuotiaille lapsille. Haastattelussa oli kaikkiaan viisi kysymystä liittyen metsässä tapahtuvaan toimintaan, lempipaikkoihin ja -tekemisiin sekä luonnossa opittaviin asioihin. Kysymykset oli muotoiltu mahdollisimman selkeiksi ja lyhyiksi, jotta lapsen olisi helppo ymmärtää kysymys ja vastata siihen joko muutamalla sanalla tai useammalla lauseella. Työntekijän tai vanhemman tehtävänä oli haastatella lasta ja kirjoittaa vastaukset kysymysten perään.

7.4 Osallistamisen menetelminä ideataulu, piirtäminen ja kuvat

Kehittämistoiminnassa osallistamisen menetelmiä voivat olla esimerkiksi keskustelua virittävät tai toiminnalliset osallistumisen tekniikat, jotka tarjoavat keskustelua luovemman ja monipuolisemman tarkastelutavan. Näitä voivat olla esimerkiksi pienryhmät, työpajat sekä kuvalliset tekniikat, kuten kuvat ja piirustukset. (Toikko & Rantanen 2009, 108.) Käytimme toiminnallisina osallistamisen menetelminä ideataulua lasten vanhempien kanssa sekä piirustusta ja kuvia lasten kanssa.

Lasten vanhemmille suunnittelimme osallistamisen menetelmäksi ideataulun, joka mukailee miellekartta-, mind map- tai ajatuskartta-menetelmää. Ideataulun avulla vastaajilla on mahdollisuus kertoa ajatuksia ja ideoita lyhyesti ja nimettömästi, minkä vuoksi päädyimme sen käyttöön. Teimme ideataulusta mahdollisimman visuaalisen ja kiinnostavan näköisen, jotta se kiinnittäisi huomion ja houkuttelisi vanhempia vastaamaan. Metsätoimintaan liittyvään ideatauluun vanhemmilla oli mahdollisuus kirjoittaa post it -lappuihin nimettömänä omia toiveita, ajatuksia, toimintaehdotuksia sekä muita huomioita metsätoimintaan ja luontokasvatukseen liittyen.

Lapsille suunniteltujen tehtävien B-osiossa käytettiin osallistamisen menetelmänä piirtämistä. Piirtäminen on lapsille luontainen tapa kertoa itsestään, omista kokemuksistaan sekä ympäröivästä maailmasta. Piirtäminen voi antaa muodon lapsen ajatuksille, jos asiasta puhuminen tai kuvaavien sanojen löytäminen tuntuu hankalalta. Tällöin rajoitteena ei ole myöskään lapsen kielellinen kehitys tai sanavarasto. Lapsen kerronta kuvasta joko piirtämisen aikana tai sen jälkeen avaa kuitenkin uusia näkökulmia ja ulottuvuuksia piirroksesta. Lopputulokseen vaikuttavat myös lapsen mielikuvitus, piirustustaito, itsekriittisyys sekä itseilmaisun mieltymykset, kuten kiinnostus piirtämistä kohtaan. (Roos ym. 2016, 28–29.) Lasten piirustustehtävä soveltui 2–6-vuotiaille lapsille, jossa lapsen tuli piirtää kuva siitä, mitä hän tykkää tehdä metsässä tai luonnossa. Työntekijän tai vanhemman tehtävänä oli kirjoittaa piirustukseen lapsen kertomat asiat ja ajatukset piirtämästään kuvasta.

Lasten tehtävien C-osiossa osallistamisen menetelmänä käytettiin kuvia. Kuvien avulla voidaan tavoittaa lasten kokemuksia ja näkökulmia, esimerkiksi kuvia valitsemalla tai kuvista kertomalla (Roos ym. 2016, 35). Lasten kuvatehtävässä oli 36 metsään liittyvää tekemistä ja toimintaa kuvin ja sanoin esitettynä. Tehtävän lopussa oli vielä avoin kysymys, mitä muuta kivaa lapsi tekee metsässä ja luonnossa. Kuvatehtävä oli suunniteltu erityisesti alle kolmevuotiaalle, mutta soveltui myös vanhemmille lapsille. Lapsen tehtävänä oli kertoa tai osoittaa kuvia, jotka olivat hänen mielestään mieluisia tekemisiä tai toimintoja metsässä ja luonnossa. Työntekijän ja vanhemman tuli rastittaa kuvat, jotka lapsi valitsi kuvalistasta, sekä kirjoittaa lopuksi lapsen vastaus avoimeen kysymykseen. Valitsimme lasten tehtäviin kuvallisia tekniikoita eli piirtämistä ja kuvia siitä syystä, että ensinnäkin luovat ja toiminnalliset menetelmät ovat lapsille luontaisia toimintatapoja ja toisekseen lapsen puheen kehitys tai sanavarasto eivät vaikuta niiden toteuttamiseen.

7.5 Arviointimenetelmät

Toiminnallisen opinnäytetyömme prosessia ohjaavana mallina käytimme Salosen (2013) konstruktivistista mallia, jossa korostuvat arviointi ja reflektio kehittämistyön eri vaiheissa. Konstruktivistisessa mallissa on erillinen arviointivaihe, mutta arvioinnin ajatellaan kuitenkin sisältyvän kaikkiin vaiheisiin reflektiivisten ja syklisten periaatteiden ohjaamina. Arviointia voidaan toteuttaa useiden eri menetelmien ja välineiden avulla ja se voi pitää sisällään itsearviointin, vertaisarviointin ja/tai ulkoisen arvioinnin muotoja. Oleellista on pohtia, tarkastella ja arvioida toimintaa kriittisesti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017, 64.) Opinnäytetyömme keskeisimmät arviointimenetelmät olivat koko prosessimme ajan itsearviointi ja vertaisarviointi sekä prosessin tarkastusvaiheessa myös osallistava arviointi. Nämä menetelmät soveltuivat prosessimme eri vaiheisiin hyvin, sillä niiden avulla saimme parhaiten tietoa sekä omasta toiminnasta että työskentelyymme ja tuotokseemme liittyvistä kehittämistarpeista.

Lindbergin (2013) mukaan itsearvioinnissa pohditaan eli reflektoidaan kriittisesti omaa toimintaa ja ajattelua, jolloin peilataan omia havaintoja, tunteita, kokemuksia sekä saatuja palautteita tietoisesti ja systemaattisesti. Itsearviointia voidaan tehdä projektin eri vaiheissa säännöllisesti, esimerkiksi dokumentoimalla asioita omaan oppimispäiväkirjaan. (Lindberg 2013, 38.) Perttilän (2005) mukaan vertaisarviointi on samaan ammattiryhmään kuuluvien tai saman ongelman parissa työskentelevien kesken tapahtuvaa toiminnan arviointia, jossa vertaisryhmän jäsenet arvioivat kriittisesti ja järjestelmällisesti toistensa toimintaa. Seppälä-Järvelän (2005) mukaan vertaisarviointi voi olla sisäistä, ulkoista, kahdenkeskistä tai ryhmämuotoista. (Lindberg 2013, 55.) Osallistavassa arvioinnissa käytetään puolestaan osallistavia menetelmiä, joihin osallistetaan erityisesti ne toimijat, joita arviointi koskee. Yleisiä osallistavia menetelmiä ovat esimerkiksi dialogiset menetelmät sekä erilaiset haastattelut ja kyselyt. Harkon, Haverisen & Koiviston (2005) mukaan osallistavan arvioinnin avulla voidaan kehittää toimintaa, edistää toimijoiden vuorovaikutusta sekä muodostaa toiminnan kehittämistarpeita. Kivipellon (2008) mukaan se myös sitouttaa asianomaisia paremmin toimintaan ja sen kehittämiseen. (Lindberg 2013, 45.)

8 Opinnäytetyön prosessi

8.1 Aloitus- ja suunnitteluvaihe

Opinnäytetyömme aloitusvaiheessa lokakuussa 2019 pidimme Viinijärven päiväkodin varhaiskasvatuksen vastaavan eli toimeksiantajan edustajan kanssa aloituspalaverin, johon osallistui meidän lisäksi päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajat. Keskustelimme yhdessä opinnäytetyömme tulevasta aiheesta, tarpeesta ja rajauksesta, mutta myös aikataulusta, erilaisista tiedonhankinnan ja osallistamisen menetelmistä sekä tuotoksen mahdollisesta muodosta. Palaverissa käytyjen keskustelujen pohjalta teimme opinnäytetyökirjoitelman marraskuussa 2019.

Opinnäytetyönsuunnitelman tekeminen lähti käyntiin tammikuussa 2020 ensimmäisen opinnäytetyön lukupiirin (Lupin) jälkeen. Tutustuimme ensin aiheitamme käsittelevään aineistoon; eri teorialähteisiin ja aikaisempiin opinnäytetöihin, sekä jaoimme keskenämme vastuut suunnitelman eri kohdista. Tämän jälkeen määrittelimme opinnäytetyöhön liittyviä käsitteitä, opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitetta sekä hahmottelimme prosessia ohjaavaa mallia, tiedonhankinta- ja kehittämismenetelmiä (TKI-menetelmiä), aikataulua sekä dokumentointia. Koronaviruspandemian vuoksi suunnittelimme esi-, työstö- ja tarkastusvaiheisiin A- ja B-vaihtoehdot, joista B-vaihtoehto oli pääasiallisesti sähköinen ja otettaisiin käyttöön siinä tapauksessa, jos emme pääsisi ko. vaiheessa konkreettisesti kasvotusten toimijoiden kanssa. Suunnitelmamme hyväksyttiin huhtikuussa 2020, jonka jälkeen päädyimme toteuttamaan suunnitelmaamme B-vaihtoehdon mukaisesti.

Suunnitteluvaiheessa keskeisimpiä arviointimenetelmiä olivat itse- ja vertaisarviointi. Opinnäytetyöprosessin alussa loimme yhteisen sähköisen oppimispäiväkirjan eli ”oppariproessin” OneDriveen. Dokumentoimme siihen eri palavereissa ja sähköpostitse käytyjä keskusteluja, prosessin eri vaiheita ja aikataulua sekä havaintoja, arvioita, ideoita ja suunnitelmia jatkotyöskentelyyn. Meillä oli käytössä prosessin alusta lähtien myös omat henkilökohtaiset oppimispäiväkirjamme, jo-

hon kirjasimme henkilökohtaisia ajatuksia sekä omaa ammatillista kasvua. Näiden lisäksi pidimme suunnitteluvaiheessa kahdenkeskisiä tiimipalavereita puhelimitse ja toistemme kotona, jolloin keskustelimme ja arvioimme omaa työskentelyämme sekä jaoimme keskenämme tulevat aihealueet ja työvaiheet.

Suunnitteluvaiheessa vertaisarviointi tapahtui opinnäytetyönohjauksen pienryhmässä (Lupi). Lupeissa kävimme läpi opinnäytesuunnitelmaamme ja siihen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi saimme palautetta ja kehitysideoita jatkotyöskentelyyn sekä vertaiskonsultointia ja -arviointia ohjaavilta opettajiltamme ja ryhmässä olevilta toisilta sosionomiopiskelijoilta. Toimeksiantajan edustajan kanssa kävimme puolestaan arviointi- ja palautekeskustelua aktiivisesti sekä sähköpostitse että puhelimitse.

8.2 Esi- ja työstövaihe

Esivaiheessa lähetimme opinnäytetyösuunnitelmamme toimeksiantajan edustajan luettavaksi ja kommentoitavaksi. Huhtikuun 2020 lopussa pidimme hänen kanssaan myös puhelinpalaverin, jossa keskustelimme tarkemmin opinnäytetyösuunnitelmasta, sähköisen toteutuksen toimivuudesta ja turvallisuudesta, tutkimus- ja toimeksiantosopimuksista, kehittämisideoista sekä muista askarruttavista asioista. Puhelimessa ja sähköpostitse käytyjen keskusteluiden pohjalta teimme tarvittavat muutokset opinnäytetyösuunnitelmaan ja laadimme toteutukseen osallistuville sähköiset saatekirjeet sekä suostumus-, kysely- ja tehtävälomakkeet Webropol-työkalun avulla. Ennen kyselyiden julkaisemista testasimme niiden toimivuutta ja ymmärrettävyyttä neljällä ulkopuolisilla henkilöllä sekä toimeksiantajan edustajalla.

Esivaiheessa allekirjoitimme sähköisesti myös opinnäytetyöhön liittyvät tarvittavat luvat ja sopimukset, joita olivat toimeksiantosopimus, tutkimuslupa sekä alakäisen lapsen osallistumislupa. Saatuaamme tutkimusluvan toukokuun 2020 lopussa, lähetimme saatekirjeen sekä linkin suostumuskyselyyn (liite 4) päiväkodin lasten vanhemmille TinyApp-palvelun välityksellä. Suostumuskyselyyn vastasi

kymmenen perhettä ja päiväkodin lapsista 15 sai suostumuksen osallistua vuosikellon suunnitteluun eri tehtävien muodossa.

Työstövaiheen alussa kävimme valokuvaamassa päiväkodin kotaa, lähiympäristöä ja metsää. Tarkoituksenamme oli tutustua päiväkodin lähiympäristöön ja saada mahdollisimman laaja ja monipuolinen kuva siitä, millaiseen ympäristöön suunnittelemme luontoon liittyvää toimintaa. Ottamalla kuvillamme visualisoimme myös opinnäytetyömme tuotosta.

Vuosikellon aineiston keräämiseen osallistimme päiväkodin työntekijöitä, lapsia ja heidän vanhempia erilaisin tiedonhankinnan ja osallistamisen menetelmin touko-kesäkuussa 2020. Päiväkodin neljälle vakituiselle työntekijälle lähetettiin sähköinen kyselylomake, johon heillä oli noin 3,5 viikkoa aikaa vastata. Motivoimme työntekijöitä kyselylomakkeen vastaamiseen lähettämällä heille ensin saatekirjeen (liite 1), jossa kerroimme opinnäytetyömme tarkoituksesta ja tarpeellisuudesta sekä vastaamisen vapaaehtoisuudesta ja anonymiteetistä. Saatekirjeen yhteydessä työntekijät saivat linkin sähköiseen kyselyyn, johon kaikki neljä työntekijää vastasivat henkilökohtaisesti.

Lasten vanhempia lähestyimme saatekirjeen (liite 2) kautta kaksi viikkoa ennen varsinaista toteutusta, jolloin he saivat tietoa opinnäytetyön aiheesta, tarkoituksesta sekä osallistumisen mahdollisuudesta. Koronaviruspandemian vuoksi emme päässeet tapaamaan vanhempia kasvotusten, minkä vuoksi keräsimme heidän ajatuksia ja toiveita päiväkotiin viedyn ideataulun (kuva 2) avulla. Ideataulu oli päiväkodin seinällä lähes kolme viikkoa, mutta se ei kuitenkaan tavoittanut vanhempia odotetulla tavalla, joten otimme heidän kanssaan käyttöön myös sähköisen kyselylomakkeen. Vanhemmilta saimme yhteensä viisi vastausta.

Kuva 2. Ideataulu (Kuva: Satu Mutanen).

Lasten toiveita selvitimme haastattelu-, piirustus- ja kuvatehtävien avulla. Päiväkodin lapsista 15 sai suostumuksen osallistua vuosikellon suunnitteluun. Yhdeksän lasta tekivät paperiset tehtävät päiväkodissa työntekijöiden kanssa, sillä emme itse päässeet päiväkotiin toteuttamaan aineiston keruuta koronaviruspandemian vuoksi. Lapset saivat valita tehtävistä itselleen luontaisimman tavan ilmaista omia ajatuksiaan ja mielipiteitään. Haastattelutehtävään vastasi yksi lapsi, piirustustehtävään kaksi lasta ja kuvatehtävään yhdeksän lasta. Eri tehtäviin osallistuneet lapset olivat iältään 2–6-vuotiaita. Loput suostumuksen saaneet kuusi lasta eivät olleet hoidossa, jolloin heidän vanhemmilleen lähetettiin vastaavat tehtävät sähköisesti, jotta he voisivat tehdä ne halutessaan kotona. Webropol-työkalun avulla luotujen lasten tehtävien loppuun oli liitetty myös vanhemmille suunnattu osio, joihin pääsi vastaamaan linkin kautta kesäkuun loppuun asti. Sähköisten tehtävien kautta emme kuitenkaan saaneet vastauksia.

Aineiston keräämisen jälkeen tutustuimme päiväkodissa tuotettuihin ja sähköisiin aineistoihin sekä teimme niistä tiivistetyn yhteenvedon opinnäytetyön raporttiin.

Tämän jälkeen hahmottelimme alustavaa ”Metsäryhmätoiminnan vuosikelloa”, jonka oli tarkoitus olla sisällöllisesti mahdollisimman monipuolinen, mutta kuitenkin asiakaslähtöinen. Hyödynsimme siis tuotoksen suunnittelussa päiväkodin työntekijöiltä, lapsilta ja vanhemmilta kerättyä aineistoa, mutta myös muuta kirjallisuutta ja lähteitä, kuten eri järjestöiltä saatuja toimintaideoita ja vinkkejä. Tuotoksessa on myös omia ideoitamme.

Arviointiprosessimme toteutusvaiheessa keskeisinä arviointimenetelminä olivat edelleen vertaisarviointi ja itsearviointi. Saimme Lupi-ryhmissä ideoita toteutukseen, aineiston tarkasteluun ja raportointiin. Toimeksiantajan edustajan kanssa arvioimme yhdessä sähköisen toteutuksen etenemistä sekä pohdimme aineiston riittävyttä. Näiden lisäksi dokumentoimme päiväkodissa tehtyjä havaintoja, omia ajatuksia ja ideoita sekä jatkotyöskentelyä sähköiseen oppariprosessiin. Kirjasimme myös omaa oppimista ja ajatuksia henkilökohtaisiin oppimispäiväkirjoihimme. Aineiston keräämisen jälkeen olimme yhteydessä toisiimme puhelimitse, jolloin arvioimme saamaamme aineistoa sekä teimme työnjakoa aineiston tarkastelusta ja tulevan tuotoksen kokoamisesta.

8.3 Tuotoksen kokoaminen kerätyn aineiston pohjalta

Päiväkodin työntekijöillä oli mahdollisuus vaikuttaa tuotoksen eli ”Metsäryhmätoiminnan vuosikellon” ulkomuotoon ja sisältöön. Tarpeellisimmiksi asioiksi vuosikellon sisällössä koettiin vuosikellon viikoittaiset/kuukausittaiset teemat, toimintojen tavoitteet sekä tuotoksen visuaalisuus. Kerätyn aineiston pohjalta jokaiseen kuukauteen suunniteltiin 2–5 teemaa/aihetta, joiden alle lisättiin niihin liittyviä toimintavinkkejä. Tällöin kasvattajilla on mahdollisuus valita teemoista itselleen ja ryhmälleen sopivimmat ja tuotos toimii myös käyttökelpoisena useamman vuoden ajan. Jokaisen kuukauden oppimisen tavoitteiksi kirjattiin ne varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueet, jotka painottuvat kuukauden toiminnoissa eniten, sillä vasun ja oppimisen alueiden toivottiin näkyvän vuosikellossa.

Vuosikellon toivottiin olevan visuaalinen, minkä vuoksi siihen lisättiin värejä ja kuvia, jotka samalla myös selkeyttävät, havainnollistavat ja piristävät vuosikellon ulkoasua. Työntekijät toivoivat, että tuotos olisi laajuudeltaan 10–20 sivua ja asiat esitettäisiin siinä yksinkertaisesti ja selkeästi. Tämän vuoksi vuosikellon asiat esitettiin mahdollisimman ytimekkäästi, mutta kuitenkin niin, että tuotos palvelisi käyttäjiä jo sellaisenaan olemalla mahdollisimman helppokäyttöinen ja monipuolinen työväline. Visuaalisuuden ja käyttökelpoisuuden vuoksi tuotoksen laajuus ylittyi toivotusta 20:stä sivusta, sillä muuten tuotos olisi jäänyt mielestämme liian suppeaksi ja pelkistetyksi.

Vuosikellon alkuun laitettiin työntekijöiden toiveesta visuaalinen ja havainnollistava kuva vuosikellosta. Se toimii samalla ns. sisällysluettelona, joka esittelee vuosikellon kokonaisuuden sekä jokaiseen kuukauteen liittyvät teemat ja aiheet. Vuosikellon lopusta löytyy myös lisämateriaaliosio, sillä työntekijät toivat esille, että tuotoksessa voisi olla lisämateriaalina teoriaa tai muita tarpeellisia metsätöimintaan liittyviä asioita. Toisarvoiseksi asiaksi koettiin teoriatieto metsätöiminnasta ja luontokasvatuksesta, minkä vuoksi niistä on kerrottu vain lyhyesti tuotoksen alussa.

Vuosikellon teemojen, aiheiden ja toimintojen suunnittelussa huomioitiin päiväkodin työntekijöiden lisäksi myös lasten ja heidän vanhempien esittämiä toiveita ja ideoita. Vuosikellon teemoiksi ja aiheiksi päiväkodin työntekijät toivoivat vuodenaikat, juhlista joulun ja pääsiäisen sekä luontoon liittyvistä päivistä Earth Hourin ja Suomen luonnon päivän. Toiveiden mukaan jokainen vuodenaika on vuosikellossa omana teemana aina vuodenaikojen vaihtuessa, jolloin tarkkaillaan vuodenaikojen merkkejä eri tavoin ja menetelmin. Myös joulun, pääsiäisen, Earth Hourin ja Suomen luonnon päivä ovat omia aiheitaan vuosikellossa. Näiden lisäksi myös muiden juhlien ja luontoon liittyvien päivien huomioiminen oli toivottavaa, jolloin teemoiksi valikoituivat esimerkiksi juhannus, laskiainen, ystävänpäivä, Kalevalanpäivä, eläintenpäivä ja metsäretkipäivä. Jokaisen kuukauden muuta huomioitavaa -kohtaan listasimme myös muita luontoon liittyviä teemapäiviä, joihin kasvattajat voivat halutessaan tutustua ja syventyä tarkemmin.

Työntekijät ja vanhemmat toivoivat, että metsäryhmätoiminnassa käsiteltäisiin lasten kanssa kestävästä kehityksestä, ympäristökasvatusta, luonnon suojelua sekä luonnon monimuotoisuuden ja eläinten kunnioittamista. Näitä aiheita vuosikellossa käydään läpi erityisesti jokamiehenoikeudet-, roskat ja kompostointi-, Earth Hour- sekä Maailman luonnonsuojelupäivä -teemojen yhteydessä. Muita toivottuja teemoja olivat metsän eläimet ja hyönteiset, jotka kiinnostivat niin kasvattajia kuin lapsia. Eläimet on huomioitu vuosikellossa eri tavoin pitkin vuotta, esimerkiksi lokakuussa teemana on eläinten päivä ja viikko, tammikuussa Birdlife ja eläinten jäljet, toukokuussa linnut ja pesintä, kesäkuussa hyönteiset ja heinäkuussa kalat. Teemojen lisäksi eläimiä tarkkaillaan luonnossa ja niistä lauletaan, lorutellaan ja luetaan tarinoita koko vuoden ajan.

Vuosikellon teemoihin liittyviin toimintoihin päiväkodin työntekijät kaipasivat monipuolisia ideoita ja vinkkejä kodassa ja metsässä toteutettavaan vasun mukaiseen toimintaan, kuten liikuntaan, musiikki- ja satuhetkiin, askarteluun ja taidekasvatukseen sekä luonnon ja luonnon ilmiöiden tutkimiseen. Työntekijät toivoivat myös erilaisia retkiä, kuten seikkailu- ja tutkimusretkiä lähimetsään ja luontopoluille sekä retkiä Botaniaan tai erä- ja luontokeskuksiin. Lisäksi metsätoiminnassa nähtiin hyödylliseksi yhteistyö eri tahojen kanssa. Työntekijöiden toiveesta suunnittelimme jokaisen kuukauden teemojen ympärille mahdollisimman monipuolista vasun mukaista ja oppimisen alueisiin liittyvää toimintaa, kuten erilaisia liikunnallisista leikkeistä ja peleistä, musiikkia ja lauluja, askartelua ja taidetta, satuja ja loruja sekä luonnon ja ympäristön tutkimista. Vuosikellossa on myös erilaisia seikkailu- ja tutkimusretkiehdotuksia, kuten aistirata, aarre- ja jälkijahti, tonttujen aartenetsintä, virtuaalinen metsäretki, ötökkäretki sekä lasten suunnittelema seikkailuretki. Vuosikellosta löytyy ideoita ja ehdotuksia erilaisiin retkikohteisiin, kuten sieni- ja marjametsään, lähirantaan, kummimaatiloille, Botaniaan sekä erä- ja luontokeskukseen. Myös yhteistyö eri tahojen, kuten Marttojen, paikallisen metsästysseuran sekä kummimaatilojen kanssa on linkitetty vuosikellossa eri teemojen yhteyteen.

Työntekijät toivoivat myös puutarhatoimintaa, metsätoiminnan dokumentointia sekä tutkimusnurkkaa kotaan. Puutarhatoiminta lisättiin omaksi teemakseen huh-

tikuulle ja dokumentointi tulee esille vuosikellossa esimerkiksi lasten omien projektien yhteydessä projektiseinänä tai -kirjana sekä muussa toiminnassa mm. valokuvaten, askarrella, saduttaen ja tarinoiden. Lisäksi vinkkejä dokumentointiin löytyy mediataitoviikko-teeman sekä lisämateriaaliosion lasten omat projektit jokaisena vuodenaikana -aiheen yhteydestä. Vuosikello sisältää myös useita tutkimuksia, joita voi toteuttaa niin luonnossa kuin kodassa. Vuosikellon lisämateriaaleihin listattiin erilaista tutkimusvälineistöä metsätoimintaan, joita voidaan käyttää ja säilyttää esimerkiksi kodan tutkimusnurkassa.

Vanhempien toiveet metsäryhmätoimintaan olivat samantapaisia kuin työntekijöiden, kuten retkiä eri kohteisiin, puutarhatoimintaa, luontoaskartelua ja -liikuntaa, mutta näiden lisäksi toivottiin myös eläinvierailuja, lettukestejä ja evästystä metsässä sekä nukkumista kodassa. Nämä vanhempien toiveet toteutuvat vuosikellossa eri teemojen yhteydessä, kuten eläinvierailut lokakuussa eläinten viikolla, evästys metsässä metsäretkipäivänä, lettukestit juhannuksena sekä unet kodassa itse rakennetussa ”talvipesässä” marraskuussa.

Lasten tuottaman aineiston pohjalta lasten mieluisimpia toimintoja luonnossa olivat luonnon tutkiminen ja kiikarointi, onkiminen, eväiden syöminen ja lekottelu, linnunpönttöjen ja majojen rakentaminen sekä seikkaileminen, kiipeileminen ja piiloleikit. Näiden lisäksi myös kukkien kerääminen, käveleminen, valokuvaaminen sekä nuotion tekeminen metsässä olivat useimmista lapsista kivoja. Lapset kokevat luonnon mielellään myös eri aistien välityksellä esimerkiksi katsellen ja haistellen. Talvisin luistelu, mäenlasku ja lumiukkojen tekeminen sekä kesäisin uiminen ja sukeltaminen olivat myös kiinnostavia toimintoja. Lapset kokivat mukaviksi asioiksi myös metsässä laulamisen, eläinten näkemisen sekä vanhempien kanssa metsässä olemisen.

Lasten toiveesta tuotoksessamme on kiikarointia ja linnun pönttöjen rakentamista sekä runsaasti muuta luontoon, kasveihin ja eläimiin liittyvää tutkimista, valokuvaamista ja bongausta pitkin vuotta linkitettyinä eri aiheisiin. Majojen rakentaminen sekä erilaiset etsimis- ja piilottamisleikit kuten aarteiden, pehmolelujen, pääsiäismunien ja jäätimanttien etsiminen ja piilottaminen sisällytettiin tuotokseen eri

teemojen yhteyteen. Aisteihin liittyvät asiat kiinnostivat myös lapsia ja siksi vuosikelloon lisättiin niihin liittyviä tehtäviä sekä erillinen luontoaistirata. Vuosikellon toiminnoissa on ideoita seikkailuun tai seikkailurataan, joihin voi luontevasti liittää esimerkiksi lasten toiveen kiipeilystä. Myös kukat lisättiin omaksi teemakseen kesäkuulle. Lapsista eväiden syöminen, nuotio sekä lekottelu olivat mieluisia asioita metsässä, joita voidaan toteuttaa lasten toiveen mukaan erilaisilla metsäretkillä tai tapahtumissa kuten laskiaisriehassa ja kesäolympialaisissa.

Talvikuukausina lapsille on suunniteltu heidän toiveiden mukaan luistelemisesta, mäenlaskua sekä erilaisia lumeen liittyvää rakentamista. Kesäkuukausien teemat, kuten ranta, vesi ja kalat, sisältävät puolestaan lasten toiveet uimisesta ja onkimisesta. Lapset kertoivat pitävänsä luonnossa olemisesta vanhempien kanssa, minkä vuoksi vuosikelloon lisättiin aamukahvit izeille/ukeille isänpäivänä sekä isovanhempien päivän kodassa ja metsässä Kalevalan päivänä. Vanhempia voidaan osallistaa myös sadonkorjuujuhlaan, laskiaisriehaan, kesäolympialaisiin sekä seikkailu- ja taitoradoille, aartenetsintään, luontorasteille ja muille retkille yhdessä lastensa kanssa. Tuotos sisältää myös muita vähemmän suosittuja lasten toiveita, kuten marjastusta ja sienestystä, siemenien istuttamista, hiihtämistä, jalanjalkien seuraamista, hyönteisten tutkimista, metsässä leikkimistä, lintujen ruokkimista, roskien keräämistä, kirjojen lukemista sekä kukkien/kasvien kastelua ja kuvasuunnistusta.

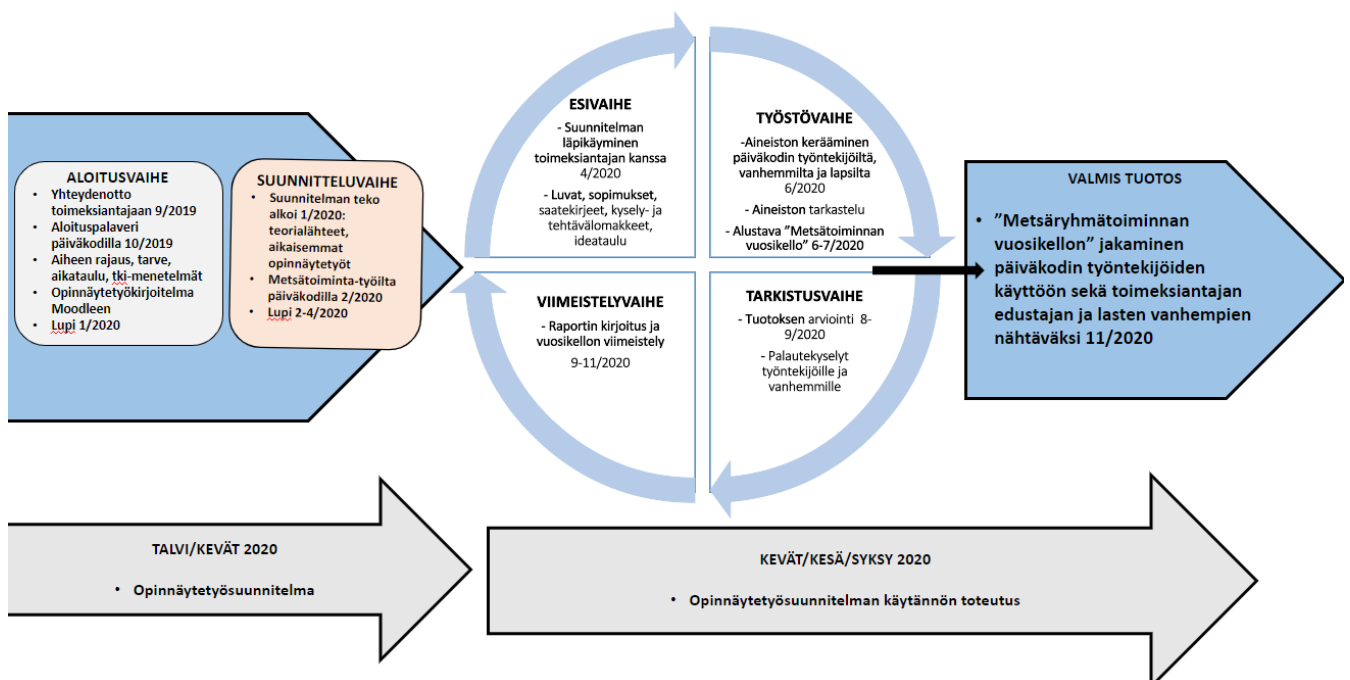
8.4 Tarkastus- ja viimeistelyvaihe

Tarkastusvaiheessa osallistimme tuotoksen arviointiin päiväkodin työntekijöitä ja lasten vanhempia. Lähetimme alustavan vuosikellon sähköisesti toimeksiantajan edustajan, päiväkodin työntekijöiden sekä lasten vanhempien tarkasteltavaksi. Toimeksiantajan edustaja antoi oman palautteen puhelimitse, mutta päiväkodin työntekijät saivat täytettäväkseen yhteisen palautekyselyn (liite 5) ja vanhemmat vastaavasti Webropol-työkalun avulla tehdyn sähköisen palautekyselyn (liite 5). Tarkoituksena oli osallistaa myös päiväkodin lapsia tuotoksen toiminnan arviointiin, mutta epävarman koronatilanteen vuoksi emme kuitenkaan päässeet toteuttamaan suunniteltua toimintahetkeä päiväkotiin. Myöskään lasten vanhemmilta

emme saaneet palautetta. Päiväkodin työntekijöiden ja toimeksiantajan edustajan antamien palautteiden pohjalta teimme tarvittavat muutokset metsäryhmätöiminnan vuosikelloon.

Viimeistelyvaiheeseen varasimme ajanjakson syys–marraskuu 2020, jolloin kirjoitimme raportin valmiiksi sekä ”Metsäryhmätöiminnan vuosikello” sai lopullisen muotonsa. Valmiin tuotoksen jaoimme eteenpäin kasvattajien käyttöönotettavaksi sekä toimeksiantajan edustajan ja lasten vanhempien nähtäväksi. Lisäksi esittelimme tuotoksen sekä opinnäytetyöprosessimme Liperin varhaiskasvatuksen johtoryhmälle marraskuussa 2020.

Hahmottelimme alla olevaan kuvioon opinnäytetyöprosessimme mukailleen Salosen (2013) kehittämistoiminnan konstruktivistista mallia (kuvio 4). Opinnäytetyön liitteissä on myös yksityiskohtaisempi taulukko opinnäytetyömme prosessista (liite 6), jossa tulevat tarkemmin esille opinnäytetyön vaiheet, aikataulu, toimijat, TKI-menetelmät, materiaalit ja aineistot sekä dokumentointi.

Kuvio 4. Opinnäytetyöprosessin vaiheet mukailleen Salosen kehittämistoiminnan konstruktivistista mallia. (Salonen 2013, 20).

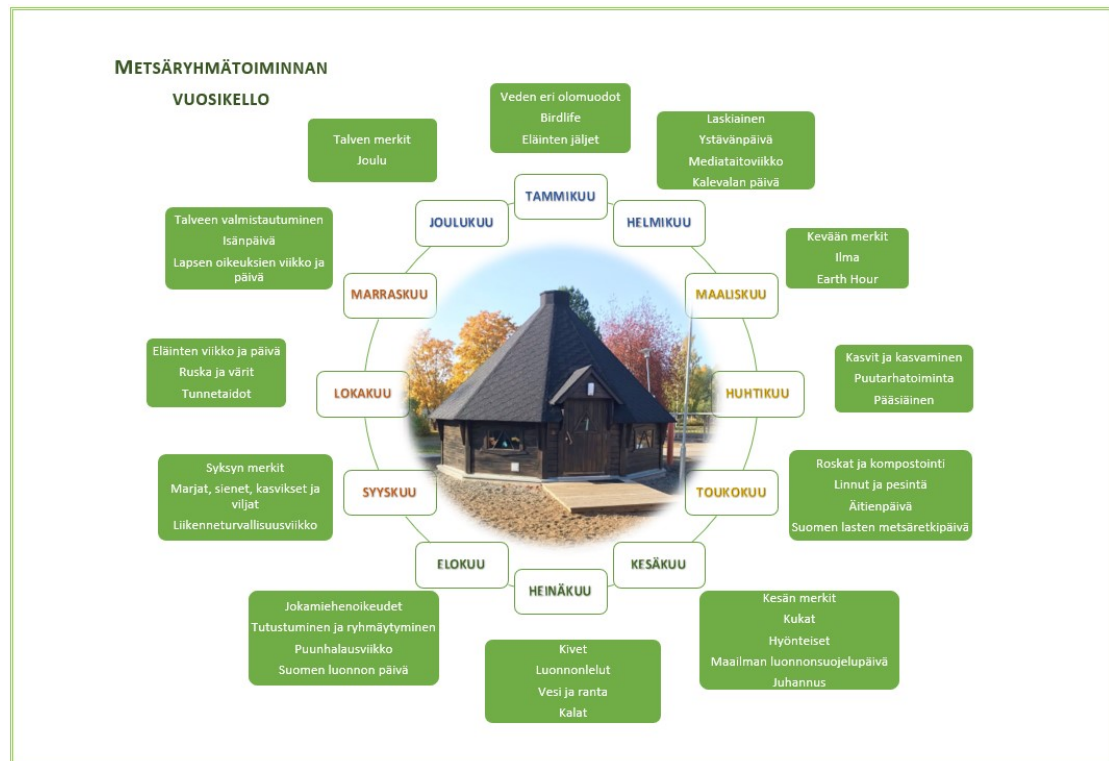
9 Metsäryhmätoiminnan vuosikello

9.1 Vuosikellon esittely

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli vahvistaa varhaiskasvattajien osaamista metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa sekä kehittää toimintaa monipuolisemmaksi ”Metsäryhmätoiminnan vuosikellon” avulla, jolloin se helpottaisi varhaiskasvattajien arkea ja toiminnan suunnittelua. Vuosikellon on tarkoitus olla helppokäyttöinen työväline, joka sisältää monipuolisia toimintaideoita ja vinkkejä metsätoimintaan ja luonnon hyödyntämiseen vuoden jokaisena kuukautena. Siinä on huomioitu eri vuodenaajat, juhlat, luontoon liittyvät teemat ja päivät sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueet. Vuosikellon suunnittelussa huomioitiin myös Viinijärven päiväkodin kasvattajien, lasten ja heidän vanhempiansa ideoita ja toiveita, jotta se olisi mahdollisimman käytännölläheinen sekä asiakaslähtöinen tuotos. Vuosikellon kokoamisessa hyödynnettiin myös kirjallisuutta ja muita lähteitä, kuten eri järjestöjen toimintaideoita ja -vinkkejä sekä omia ideoitamme.

Opinnäytetyömme tuotoksena syntynyt vuosikello on varhaiskasvattajille suunnattu konkreettinen 34-sivuinen luonto- ja metsätoimintaan liittyvä työväline, joka on sähköisessä ja tulostettavassa muodossa. Tuotos sisältää kansilehden ja esitelysivun, jossa esitellään lyhyesti vuosikello ja sen tarkoitus sekä kerrotaan tiivistetysti tietoa metsätoiminnasta ja luontokasvatuksen merkityksestä lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukena. Tämän jälkeen vuosikellossa on konkreettinen ja visuaalinen kuva itse vuosikellosta (kuvio 5), joka mukailee Liperin kunnan vasun toimintakalenterin mallia sisältäen kuukaudet sekä niihin liittyvät keskeisimmät teemat ja aiheet.

Kuvio 5. Metsäryhmätoiminnan vuosikello.

Vuosikellon kuvan jälkeen alkaa 25:n sivun pituinen tekstiosuus, jossa vuosikelloa täydennetään kuukausittaisilla toimintavinkeillä ja -ideoilla. Metsäryhmätoiminnan vuosikello alkaa elokuusta ja päättyy heinäkuuhun, jolloin se mukailee päiväkotien toimintakautta. Jokaiselle kuukaudelle on varattu kaksi sivua, jotka pitävät sisällään kuukauden teemat ja aiheet, keskeisimmät oppimisen tavoitteet, muut huomioon otavat päivät, toimintaideoita kotaan ja luontoon sekä teemoihin liittyviä havainnollistavia kuvia (kuvio 6). Kuviossa on esimerkki syyskuun kuukausinäkömään ulkomuodosta ja rakenteesta.

SYYSKUU

Teemat ja aiheet:

- Syksyn merkit
- Sadonkorjuu: marjat, sienet kasvikset, viljat
- Liikenneturvallisuusviikko vko 37

Oppimisen tavoitteet:

- Ilmaisun monet muodot
- Kasvan, liikun ja kehityn
- Tutkin ja toimin ympäristössäni

Muuta huomioitavaa:

- Nuku ulkona -päivä
- Syyspäiväntasaus 22. tai 23.9.
- Puun päivä 27.9.

Toimintaa kodassa ja luonnossa:

Syksyn merkit:

- Saatilan ja vuodenajan havainnointitehtävä 15.9.: valokuva kodan ikkunasta, kuva tulostetaan ja siihen kirjoitetaan päiväys, lämpötila, säätila.
- Keskustelua ja havainnointia syksyn merkeistä (ks. Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry:n Mappa.fi materiaalipankki <https://mappa.fi/reppu/125>).

- Valokuvataan syksyn merkkejä luonnossa ja valitaan lapsia kiinnostava aihe, johon tutustutaan paremmin.
- Kerätään metsästä puiden ja kasvien siemeniä, joita luotetaan vedessä yön yli ja istutetaan ruukkuun. Siemeniä hoidetaan talven ajan ja keväällä istutetaan esim. omaan pihaan.
- Laulut, runot/lorut (ks. listat), sadut.

Marjat, sienet, kasvikset ja viljat:

- Tutustutaan marjoihin, sieniin, kasviksiin ja viljoihin älylaitteiden sekä luonto- ja tietokirjojen avulla. Pyydetään vierailija Marttayhdistykseltä kertomaan niistä.
- Marjojen poiminta metsässä ja marjapiirakan ym. leipominen.
- Marjamaalausta metsässä tai kodassa paperiin esim. mustikalla/puolukalla.
- Pujotellaan pihlajanmarjoja lankaan neulan avulla ja tehdään niistä erilaisia koruja ja koristeita.
- Leikit: marjasalaatti, mummon hillopurkit, mustikat ja mansikat (leikkipankki).

- Sieniretkelle otetaan mukaan älylaite ja sienikirja. Etsitään erilaisia sieniä, valokuvataan ja tunnistetaan niitä älylaitteen ja sienikirjan avulla. Käydään läpi myrkylliset ja myrkyttömät sienet.
- Leikit: myrkyksieni (ks. leikkipankki).

- Tutustutaan kasviksiin eri aistien välityksellä: maistellen, haistellen, katsellen ja tunnustellen.
- Painetaan kasviksia paperille tai kankaalle, joista tehdään kotaan verhot, ruokaliinat tms.

- Sadonkorjuujuhlat: kolmelle ryhmälle jaetaan omat aiheet: 1. marjat ja sienet 2. kasvikset ja juurekset 3. viljat. Ryhmät hankkivat omaan aiheeseen liittyviä asioita luonnosta, päiväkodin kasvimaalalta tai tuovat kotoa. Niistä voi leipoa tai tehdä maistaisia juhlaan. Kaikki laitetaan esille pöydille, joista voi käydä maistelemassa ko. tuotteita. Jokainen ryhmä esittää omaan aihepiiriin liittyvän laulun, esityksen, tarinan tai runon.

- Kasvisleikki: ohjaaja näyttää kuvia kasviksista ja hedelmistä (esim. porkkana, punajuuri, omena, sipuli). Kun näytetään maan alla kasvava kasvi, mennään vatsalleen maahan ja kun näytetään maan päällä kasvava hedelmä, nousemaan seisomaan korkeaksi.
- Laulut, runot/lorut (ks. listat), sadut.

- Retki kummimaatilalle, jossa tutustutaan eri viljoihin pelloilla ja esim. katsotaan viljan leikkuuta.
- Leivotaan erilaista viljalajeista leivonnaisia sadonkorjuujuhlaan tai Liperin leipäpäivälle.

Liikenneturvallisuusviikko:

- Keskustellaan liikennesäännöistä, -merkeistä ja turvavarusteista (heijastin, heijastinliivit, kypärä ym.).
- Tutustutaan Liikenneturvan turvapuun (<https://turvapuu.net/>).
- Etsitään, tunnistetaan ja valokuvataan liikennemerkkejä lähiympäristöstä.
- Rakennetaan metsäliikennepuisto luontopolulle, johon askarrellaan luontoon liittyviä liikennemerkkejä ja ajoneuvoja puunrungoista, kivistä tai kierrätysmateriaaleista, kuten pahvilaatikoista.
- Liikenne- ja ajoneuvolaulut, -leikit ja -lorut (ks. listat).

- Eläinsatuja turvallisen liikkumisen pohtimiseen eri vuodenaikoina: <https://www.liikenneturva.fi/fi/opettajille/elainsadut-turvallisen-liikkumisen-pohtimiseen#451ea2ce>.

Kuvio 6. Syyskuun kuukausinäkömää vuosikellossa.

Vuosikellon jokaisessa kuukaudessa on 2–5 teemaa, jotka valikoituivat luontoon liittyvistä päivistä, juhlista, vuodenajan tapahtumista ja ilmiöistä sekä työntekijöiden, vanhempien ja lasten toiveista ja ideoista. Teemojen alle on koottu toimintavinkkejä, jotka sisältävät esimerkiksi liikunnallisia leikkejä ja pelejä, musiikkia, taidetta ja askartelua, tutkimuksia sekä erilaisia luontoon liittyviä linkkejä ja vinkkejä. Osa toiminnoista on selitetty yksityiskohtaisemmin ja osassa on linkki tarkempaan ohjeistukseen. Jokaiselle kuukaudelle asetetut tavoitteet ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueiden tavoitteita, jotka ohjaavat varhaiskasvattajien työtä ja tukevat monipuolisesti lasten kehitystä ja oppimista. Jokainen oppimisen alue toteutuu vuosikellon toiminnassa kuukausittain jossain muodossa, mutta nostimme jokaisen kuukauden keskeisimmät oppimisen alueet tavoitteiksi, jotka painottuvat enemmän kyseisen kuukauden toiminnoissa.

Vuosikellon lopussa on myös neljän sivun mittainen lisämateriaaliosio, joka sisältää vuosikellon teemoihin ja aiheisiin liittyviä laulu-, runo/loru-, luonto- ja tietokirjalistoja sekä luontoon liittyviä leikki-, liikunta- ja luontolinkkejä. Näiden lisäksi osiossa on ideoita eri materiaaleihin, kuten projektityöskentelyyn, tutkimusvälineisiin sekä luontoon liittyviin kielellisiin kortteihin. Osiossa on myös kirjallisuutta kasvattajien työn tueksi sekä tuotoksessa käytettyjä lähteitä. Tuotoksen viimeisellä sivulla on valokuva päiväkodin lähimetsästä sekä metsään liittyvä runo.

9.2 Vuosikellon palaute ja arviointi

Toimeksiantajan edustajalla, päiväkodin työntekijöillä ja lasten vanhemmilla oli mahdollisuus tutustua vuosikelloon ja antaa siitä palautetta elokuussa 2020. Päiväkodin työntekijät täyttivät yhteisen palautekyselyn ja vanhemmat saivat vastavasti sähköisen palautekyselyn, mutta heiltä emme saaneet yhtään vastausta. Toimeksiantajan edustaja antoi palautetta puolestaan puhelimitse.

Toimeksiantajan edustajan mielestä vuosikello oli selkeä, ymmärrettävä ja visuaalinen, jolloin se herättää kiinnostuksen tutustua siihen tarkemmin. Vuosikellon

visuaalinen muoto oli täsmällinen ja tekstiä oli hänen mielestään sopivasti. Tuotosta voidaan soveltaa toimeksiantajan mielestä hyvin myös muissa Liperin kunnan päiväkotien luonto- ja metsätoiminnassa, sillä sitä ei ole kohdennettu tiettyyn päiväkotiin. Tuotoksen oleva kuva kodasta oli hänestä myös hyvin osuva, mutta sen voisi päivittää tuoreemmaksi, sillä kota oli maalattu juuri lopulliseen väriinsä. Lisäksi kuukausinäkyvän tavoitteet -otsikon voisi muuttaa enemmän oppimisen alueita kuvaavaksi.

Myös päiväkodin kasvattajien mielestä vuosikello oli selkeä ja sen sisältö oli monipuolinen. Tuotoksen kuukausinäkyvässä tulee selvästi esille kuukauden teemat, aiheet, oppimisen tavoitteet sekä muut huomioitavat asiat. Kuukauden teemat ja aiheet olivat työntekijöiden mielestä myös helposti lähestyttäviä ja ne sisälsivät helposti sovellettavia toimintavinkkejä. Työntekijät antoivat kehittämisideaksi, että tekstejä tiivistettäisiin sekä kuukausinäkymistä että lisämateriaaliosion. Lisämateriaaliosion laululistan he kokivat kuitenkin erittäin käytännölliseksi, sillä siitä saa helposti poimittua lauluja musiikkihetkille. Myös vuosikellossa olevat kuvat miellyttivät kasvattajia. Työntekijät arvioivat, että heidän ja lasten ideat oli huomioitu vuosikellon suunnittelussa hyvin. Työntekijät kokivat tuotoksen hyväksi ja tärkeäksi työvälineeksi metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa.

Saatujen palautteiden pohjalta päivitimme vuosikellon kodan kuvan ja muutimme kuukausinäkyvässä olevan tavoitteet-otsikon oppimisen tavoitteet -otsikoksi. Lisäksi selkeytimme ja tiivistimme tekstiosuuksia vuosikellon kuukausinäkymistä ja erityisesti lisämateriaaliosion. Näiden muutosten jälkeen lähetimme vuosikellon uudestaan toimeksiantajan ja päiväkodin työntekijöiden kommentoitavaksi, jolloin he kertoivat olevansa tyytyväisiä valmiiseen tuotokseen.

10 Pohdinta

10.1 Opinnäytetyön tarkastelua

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli vahvistaa varhaiskasvattajien osaamista metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa. Tavoitteena oli kehittää toimintaa monipuolisemmaksi vuosikellon avulla. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi ”Metsäryhmätoiminnan vuosikello”, jonka on tarkoitus toimia päiväkodin työntekijöiden konkreettisena työvälineenä sekä helpottaa heidän arkeaan ja toiminnan suunnittelua. Tuotoksen suunnittelussa huomioitiin Viinijärven päiväkodin kasvattajien, lasten ja heidän vanhempiensa toiveita ja ideoita. Vuosikello sisältää monipuolisia vinkkejä ja toimintaideoita metsätoimintaan sekä luonnon hyödyntämiseen eri vuodenaikoina, johon Viinijärven päiväkodin lähellä oleva luonto ja ympäristö luovat erinomaiset puitteet. Vuosikellon avulla voidaan siten edistää myös ympäristö- ja luontokasvatuksen toteutumista päiväkodissa.

Varhaiskasvatuksessa ympäristö- ja luontokasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta, vastuullista ympäristössä toimimista sekä ohjata lapsia kohti kestävämpää elämäntapaa (Opetushallitus 2018, 46). Lapsen luontosuhde syntyy luonnossa leikkimällä, liikkumalla sekä luonnonilmiöitä tutkimalla ja seuraamalla, johon vaikuttaa myös lapsen mahdollisuudet saada myönteisiä luontokokemuksia. Hyvän luontosuhteen syntyminen vaikuttaa puolestaan siihen, miten lapsi kohtelee luontoa ja toimii sen puolesta. (Cantell 2011, 322.) Opinnäytetyömme tuotos tarjoaa lapsille monipuolisia ja innostavia kokemuksia oppimiseen ja toimimiseen metsässä ja luonnonympäristössä. Sen avulla voidaan tarjota lapsille myönteisiä luontokokemuksia, jotka vahvistavat lasten luontosuhdetta ja tukevat heidän kykyään ja haluaan toimia luonnon puolesta.

Myös kasvattajan omilla ympäristö- ja luontokasvatukseen liittyvillä taidoilla, osaamisella sekä luonnon merkityksen ymmärtämisellä lapsen kehityksen tukena on oleellinen merkitys siihen, millaista toimintaa varhaiskasvatuksessa toteutetaan ja millaisen luontosuhteen lapset muodostavat (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12). Vuosikellon on tarkoitus kehittää kasvattajien osaamista ja tietämystä

metsätoiminnan ja samalla myös ympäristö- ja luontokasvatuksen toteuttamisessa. Tuotoksesta kasvattaja saa itselleen monipuolisia luontoon liittyviä ideoita ja toimintavinkkejä, joita hän voi helposti soveltaa käytännön työhön eri vuodenaikoina. Kasvattajien tehtävänä on tarjota lapsille positiivisia kokemuksia ja elämyksiä luonnossa, sillä myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu (Opetushallitus 2018, 47).

Varhaiskasvatuksen ympäristö- ja luontokasvatus koostuu kolmesta ulottuvuudesta, joita ovat oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä ympäristön puolesta toimiminen (Opetushallitus 2018, 46). Vuosikellon toiminnot sisältävät paljon luonnossa ja metsässä toimimista, mikä tarjoaa lapsille monipuolisia oppimisen kokemuksia ympäristössä. Luonnonympäristöissä oleminen on myös suotavaa kaikissa lapsen kasvun ja kehityksen vaiheissa, sillä luonnossa vahvistuvat niin fyysiset, kognitiiviset, sosiaaliset kuin psyykkiset taidot (Keisteri-Sipilä 2017, 14–20). Vuosikellon toimintojen avulla opitaan myös ympäristöstä, kuten vuodenaajoista, eläimistä, kasveista sekä luonnonilmiöistä, mikä lisää lasten luonto- ja ympäristötietoisuutta. Vuosikellon toiminnoissa käsitellään lisäksi asioita, jotka edistävät lasten taitoja toimia ympäristön puolesta, kuten luonnon suojelua, kestävästä kehityksestä sekä luonnon monimuotoisuuden ja eläinten kunnioittamista. Toiminnoissa toteutuvat siis varhaiskasvatuksen keskeisimmät ympäristö- ja luontokasvatukseen liittyvät tavoitteet, mutta kasvattajalla on kuitenkin keskeinen rooli niiden käytännön toteuttamisessa.

Tuotoksen suunnittelussa huomioitiin myös Viinijärven päiväkodin työntekijöiden, lasten sekä heidän vanhempien ideoita, toiveita, ajatuksia ja odotuksia metsätoiminnasta, joita selvitimme eri menetelmien avulla. Eri tiedonhankinnan ja osallistamisen menetelmien avulla saimme kerättyä tuotokseemme mielestämme riittävästi osallistujien toiveita ja ideoita, vaikkakin lapsilta ja vanhemmilta kerätyn aineiston määrä jäi odotettua vähäisemmäksi. Koronaviruspandemian vuoksi emme päässeet itse päiväkotiin toteuttamaan aineiston keräämistä ja näin ollen vastuu siitä jäi päiväkodin työntekijöille. Opiskelijoina olisimme mielestämme voineet paneutua paremmin lasten tehtäviin sekä vanhempien ideoiden ja toiveiden selvittämiseen kuin mitä työntekijöillä oli siihen aikaa. Tällöin myös aineistoa olisi

tullut enemmän ja se olisi ollut laadultaan monipuolisempaa. Saadusta aineistosta saimme kuitenkin nostettua oleelliset toiveet ja ideat tuotokseemme.

Päiväkodin työntekijöiltä kerätyn aineiston tulokset olivat tuotoksen kannalta tärkeitä ja merkityksellisiä, sillä opinnäytetyömme tarkoituksena oli vahvistaa nimenomaan heidän osaamistaan metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa ja tuotos oli tulossa juuri heidän käyttöönsä. Tuotoksessa oli tärkeää huomioida työntekijöiden toiveita, jotta se helpottaisi toiminnan suunnittelua ja motivoisi heitä paremmin metsätoiminnan toteuttamiseen. Pyrimme huomioimaan vuosikellon suunnittelussa erityisesti heidän ideat ja toiveet mahdollisimman hyvin sekä muokkaamaan tuotosta heidän palautteiden pohjalta soveltuvammaksi työvälineeksi. Palautekyselyn mukaan työntekijät kokivat tuotoksemme käyttökelpoiseksi ja tärkeäksi työvälineeksi, joka piti sisällään helposti lähestyttäviä aiheita sekä monipuolisia toimintavinkkejä. Työntekijät kokivat, että olimme huomioineet heidän toivonsa tuotoksen tekemisessä hyvin. Kehittämiskohteeksi he toivoivat kuitenkin vuosikellon tekstiosioden tiivistämistä, jolloin viimeistelimme tuotoksen ytimekkäämmäksi.

Vuosikellon toiminnoissa oli olennaista huomioida myös mahdollisimman paljon lasten esittämiä toiveita, kiinnostuksen kohteita sekä mielipuuhiä, jotta suunniteltu toiminta olisi lapsilähtöistä ja se tuottaisi heille iloa. Näin se mahdollisesti motivoisi lapsia toimimaan enemmän myös luonnossa ja metsässä. Tuotokseen on suunniteltu monipuolista ja eri tasoista toimintaa, jotta se tukisi metsäryhmässä olevien eri-ikäisten lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Vuosikellon suunnittelussa on huomioitu myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen alueet, jotka kuvaavat pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä sekä edistävät lasten kehitystä monipuolisesti. Ne myös ohjaavat kasvattajia työtä toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kasvattajan tehtävänä on soveltaa vuosikellon teemoihin liittyvä toiminta ryhmän lasten tarpeita ja kiinnostuksen kohteita vastaavaksi, sillä metsäryhmätoimintaan osallistuvat lapset ovat iältään ja tarpeiltaan hyvinkin erilaisia.

Osallistimme vuosikellon suunnitteluun ja arviointiin myös lasten vanhempia, sillä päiväkodin toteuttama metsäryhmätoiminta on osa varhaiskasvatusta, jonka

suunnittelussa ja arvioinnissa ovat myös vanhemmat osallisina. Sen vuoksi vanhempien toiveiden huomioiminen tuotoksessa oli mielestämme tärkeää. Vanhempien osallistuminen tuotoksen suunnitteluun ja arviointiin jäi kuitenkin määrällisesti vähäiseksi, joka johtui luultavasti siitä, ettemme päässeet koronaviruspandemian vuoksi heidän kanssaan kasvotusten, vaan jäimme heille etäisiksi. Tuotoksen avulla päiväkodissa toteutettava metsätoiminta voidaan saada paremmin näkyväksi vanhemmille, jolloin myös heillä saattaa herätä kiinnostus ja innostus metsätoimintaan ja luontokasvatukseen myöhemmin.

Salosen (2013) konstruktivistinen malli ohjasi opinnäytetyömme prosessia, joka lähti käyntiin lokakuussa 2019 aiheen valinnalla. Varsinainen suunnitteluvaihe alkoi tammikuussa 2020 ja päättyi toukokuuhun, kun ohjaavat opettajat ja toimeksiantajan edustaja hyväksyivät opinnäytetyösuunnitelmamme. Tämä vaihe oli prosessimme ajallisesti pisin ja vaativin vaihe, sillä epävarman koronatilanteen vuoksi jouduimme suunnittelemaan esi-, työstö- ja tarkastusvaiheisiin A- ja B-vaihtoehdot, mikä lisäsi merkittävästi työn määrää. Samoin sähköisesti haetut luvat ja sopimukset siirsivät toteutusajankohtaa muutamalla viikolla eteenpäin, sillä jouduimme odottelemaan niitä suunniteltua pidempään.

Pandemiasta huolimatta saimme työstövaiheessa kerättyä mielestämme riittävästi sellaista aineistoa päiväkodin työntekijöiltä, lapsilta ja vanhemmilta, joita pystyimme hyödyntämään tuotoksen suunnittelussa. Tiedonkeruun jälkeen pääsimme tarkastelemaan aineistoa kesäkuussa 2020 sekä suunnittelemaan ja koamaan alustavaa vuosikelloa heinäkuun 2020 aikana. Tämä vaihe oli prosessimme lyhyin ja miellyttävin vaihe, sillä ensimmäinen versio vuosikellosta syntyi noin viikossa ja sen tekeminen oli hyvin mielenkiintoista, innostavaa ja samalla myös luovaa. Tarkastus- eli arviointivaiheessa työntekijät ja toimeksiantajan edustaja tutustuivat tuotokseemme ja antoivat siitä palautetta elo-syyskuun 2020 aikana, jonka jälkeen pääsimme muokkaamaan tuotosta heidän toiveidensa mukaisesti sekä kirjoittamaan opinnäytetyöraporttimme valmiiksi.

10.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön luotettavuuteen ja eettisyyteen tulee kiinnittää huomiota tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa, jotta toimittaisiin mahdollisimman oikein virheiden välttämiseksi sekä luotettavan lopputuloksen saavuttamiseksi (Kananen 2015, 343). Hyvän tieteellisen käytännön eli HTK-ohjeistuksen mukaan tutkimuksessa tulee noudattaa siis rehellisyyttä sekä yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta prosessin eri vaiheissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 8). Suunnitteluvaiheessa pyrimme huomioimaan luotettavuuden ja eettisyyden tekemällä opinnäytetyösuunnitelman mahdollisimman huolellisesti tutustuen ensin opinnäytetyömme aiheeseen liittyvään teoriaan sekä aikaisempiin opinnäytetöihin. Tämän jälkeen laadimme suunnitelmaamme prosessin eri vaiheet sekä suunnittelimme ja perustelimme tiedonhankinnan, osallistamisen ja arvioinnin menetelmät. Lisäksi hoidimme opinnäytetyöhömmme liittyvät sopimukset ja luvat kuntoon hyvissä ajoin ennen toteutusvaihetta. Liperin kunnan hyvinvointijohtaja allekirjoitti toimeksiantosopimuksen ja myönsi tutkimusluvan opinnäytetyöllemme. Ennen toteutusta pyysimme myös vanhempien suostumuksen lasten osallistumiseen sekä lasten vastausten ja heidän tuotosten hyödyntämiseen opinnäytetyön raportissa.

Olimme opinnäytetyöprosessimme eri vaiheissa yhteydessä toimeksiantajan edustajaan, jonka kanssa pohdimme opinnäytetyöhömmme liittyviä luotettavuus- ja eettisyyskysymyksiä, kuten osallistujien yksityisyyden suojaa ja anonymiteettiä sekä koronaviruspandemian vuoksi tapahtuvan sähköisen aineistonkeruumenetelmän turvallisuutta, toimivuutta ja luotettavuutta. Webropol-työkalu osoittautui mielestämme luotettavuuden ja eettisyyden kannalta hyväksi ja turvalliseksi sähköiseksi järjestelmäksi.

Opinnäytetyötämme ohjasivat sosiaalialan eettiset periaatteet, kuten osallisuuden edistäminen, jossa korostuu oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista sekä mahdollisuus oman mielipiteen ilmaisemiseen ja vaikuttamiseen (Talentia 2017, 16). Osallistimme päiväkodin työntekijöitä, lapsia ja heidän vanhempiaan vuosikellon suunnitteluun tarjoamalla heille mahdollisuuksia vaikuttamiseen sekä omien toiveiden ja mielipiteiden ilmaisemiseen. Kehittämistyössä on tärkeää myös tiedottaa, mistä kehittämistyössä on kysymys ja mihin tarkoitukseen sitä

tehdään, mihin tuloksia ja vastauksia käytetään sekä miten ne käsitellään ja hävitetään asianmukaisesti (Vilkkä 2015, 190–191). Ennen aineiston hankintaa työntekijät ja vanhemmat saivat hyvissä ajoin tietoa osallistumisen mahdollisuudesta sekä tiedonkeruuseen liittyvistä asioista saatekirjeiden avulla. Kirjeissä mainittiin, että saadut aineistot käsitellään nimettömästi ja luottamuksellisesti, vastauksia ja tuotoksia saatetaan hyödyntää opinnäytetyön raportissa sekä aineistot hävitetään asianmukaisesti tarkastelun jälkeen. Saatekirjeiden lisäksi jokaisen kyselyn alussa oli vielä muistutus edellä mainituista asioista. Lisäksi ennen lomakkeiden käyttöönottoa testasimme niiden ymmärrettävyyttä, selkeyttä ja toimivuutta neljällä ulkopuolisella henkilöllä. Osallistuminen tuotoksen suunnitteluun oli kaikille vapaaehtoista, ja se tapahtui anonyymisti osallistujien yksityisyys ja salassapitovelvollisuus huomioiden. Pohdimme toteutuksen aikana myös aineiston riittävyttä, jonka takaamiseksi päädyimme ottamaan käyttöön esimerkiksi sähköisen toteutuksen lasten vanhemmille.

Opinnäytetyöraportti sisältää myös teoreettisen osion eli viitekehyksen, jonka tulee olla oleellinen opinnäytetyön kannalta sekä nivoutua kehittämistyöhön. Teoreettinen osio osoittaa kirjoittajan kriittisyyttä ja perehtymistä aiheeseen, joiden mittareita ovat muun muassa lähdeluettelo ja sen ajankohtaisuus. Myös opinnäytetyön viite- ja lähdemerkinnät on tehtävä raportointiohjeiden mukaisesti, sillä ilman asianmukaisia viitteitä kyse on plagioinnista. (Kananen 2015, 364–366.) Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen tekeminen oli ajoittain haasteellista, sillä suurin osa materiaalista painottui ympäristökasvatukseen, kun taas opinnäytetyömme aihe keskittyi enemmän luontokasvatukseen, joka on ympäristökasvatuksen alakäsite. Sen vuoksi jouduimme käyttämään teoriaa soveltaen ja käsitteet kulkevat ajoittain myös rinnakkain. Olemme kuitenkin pyrkineet käyttämään tarkoituksenmukaisia, sekä mahdollisimman monipuolisia ja tuoreita lähteitä viitaten niihin asianmukaisella tavalla.

Keskeisimpiä luotettavuuden kriteerejä on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, jolloin arvioinnin kohteena ovat tutkijan tekemät valinnat ja ratkaisut, joiden kohdalla luotettavuutta arvioidaan suhteessa teoriaan, tulkintaan, tuloksiin tai johtopäätöksiin. On tärkeää, että tutkija pystyy kuvaamaan ja perustelemaan valintansa ja ratkaisunsa sekä arvioimaan niiden tarkoituksenmukaisuutta tavoitteiden

kannalta. (Vilkkä 2015, 197.) Myös riittävän tarkka dokumentaatio on tärkeä luotettavuuden ja totuudellisuuden arvioinnin lähtökohta (Kananen 2015, 353). Aineiston tarkastelussa käytimme riittävää tarkkuutta ja rehellisyyttä tulosten tulkinnaissa ja esittämisessä. Opinnäytetyöprosessimme eri vaiheet sekä siihen liittyvät tapahtumat dokumentoitiin ja kuvattiin yksityiskohtaisesti ja totuudenmukaisesti sähköiseen ”oppariprosessiin”, jonka pohjalta kirjoitimme raporttiin opinnäytetyön prosessin vaiheet sekä loimme niitä kuvaavan taulukon ja kuvion. Lisäksi kaikki kerätyt aineistot, dokumentit ja muistiinpanot hävitettiin lopuksi asianmukaisesti. Raportti on pyritty kirjoittamaan myös mahdollisimman helppolukuiseksi ja selkeäksi.

10.3 Ammatillinen kasvu ja oppimiskokemukset

Opinnäytetyöprosessimme oli monipuolinen ja opettavainen kokemus, sillä kummallakaan meistä ei ollut aiempaa kokemusta yhtä laajan kehittämistehtävän tekemisestä. Teoreettinen viitekehysemme ympäristö- ja luontokasvatuksesta alkoi rakentumaan aluksi eri teorialähteiden ja tutkimusten kautta. Vähitellen pysyimme soveltamaan teoriaa käytäntöön, joka mahdollisti lopulta tuotoksen synnyn. Prosessin aikana saimme paljon uutta tietoa ympäristö- ja luontokasvatuksesta sekä luonnon vaikutuksista lasten kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Ymmärsimme myös, kuinka tärkeä rooli varhaiskasvattajilla on ympäristö- ja luontokasvatuksen toteutuksessa sekä lasten hyvän luontosuhteen luomisessa. Tuotosta kasatessa saimme myös paljon erilaisia toimintaideoita ja vinkkejä ympäristö- ja luontokasvatuksen toteuttamiseen, joita tulemme varmasti hyödyntämään itsekin varhaiskasvatuksen opettajina päiväkodissa. Tietomme, taitomme ja valmiutemme luontoon liittyvän toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta ovat selvästi vahvistuneet. Tämä on antanut meille myös rohkeutta toteuttaa varhaiskasvatusta enemmän ja monipuolisemmin myös luonnonympäristöissä.

Opinnäytetyöprosessin aikana kehityimme myös raportoinnissa. Työstimme tekstiä koko prosessin ajan, jotta teksti etenisi mahdollisimman johdonmukaisesti ja se olisi helposti ymmärrettävää ja täsmällistä. Kehityimme myös tiedonhaussa,

sillä teoratietoa pelkästään luontokasvatuksesta ja metsätoiminnasta löytyi melko niukasti, minkä vuoksi jouduimme etsimään ja keräämään tietoa useista eri lähteistä sekä käyttämään niitä soveltaen. Myös tuotoksen suunnittelussa etsimme erilaisia kirja- ja nettilähteitä, jotta löytäisimme mahdollisimman monipuolisia toimintaideoita- ja vinkkejä vuosikelloon. Opinnäytetyöprosessimme aikana opimme myös joustamaan ja sietämään epävarmuutta. Koronaviruspandemian vuoksi jouduimme suunnittelemaan useita toteutusvaihtoehtoja sekä joustamaan alkuperäisistä aikatauluista ja suunnitelmista. Myös etätyöskentely toimijoiden kanssa sekä sähköisten toteutustapojen toteutus oli meille entuudestaan uutta mutta opettavaista.

Toteutimme opinnäytetyöprosessin parityöskentelynä, joka mahdollisti opinnäytetyöhön liittyvien asioiden ja ongelmien jakamisen parin kanssa. Dialogisissa keskusteluissamme syntyneet uudet ajatukset, ideat ja näkökulmat veivät työskentelyä eteenpäin. Myös reflektointi oli tärkeä osa opinnäytetyöprosessimme eri vaiheissa, jolloin arvioimme ja käsitelimme tunteita, ajatuksia, kokemuksia, toimintaamme ja oppimista keskustellen sekä kirjallisesti oppimispäiväkirjoissa.

10.4 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotos ”Metsäryhmätoiminnan vuosikello” on helposti hyödynnettävissä koko Liperin kunnan varhaiskasvatuksessa, sillä monet kunnan päiväkodeista sijaitsevat monipuolisen luonnon ympäröimänä ja yhden päiväkodin pihaan on valmistunut myös vastaavanlainen kota. Vuosikello on sekä paperisena että sähköisenä versiona, jolloin se on helposti siirrettävissä ja saavuttaa koko kunnan päiväkodit. Vuosikelloa ja siinä olevia toimintaideoita- ja vinkkejä voidaan hyödyntää ja toteuttaa myös muissa varhaiskasvatusyksiköissä, sillä se ei ole sidottu tiettyyn paikkaan. Jatkokehitysideana voisi tehdä esimerkiksi laadullista tutkimusta siitä, miten metsäryhmätoiminta on vaikuttanut päiväkodin työntekijöiden ja lasten hyvinvointiin, millaisia asioita tai miten lapset oppivat metsäryhmätoiminnassa tai miten vasun mukainen toiminta toteutuu metsäryhmätoiminnassa. Lisäksi voitaisiin selvittää vanhempien kokemuksia metsätoiminnan toteutumisesta tai sen vaikutuksista omaan lapseen.

Mielestämme aiheemme oli myös varsin ajankohtainen, sillä elämme nyt maailmassa, jossa ympäristöä uhkaa ilmaston lämpeneminen, joka on maailmanlaajuinen kriisi. Tutkitusti luonnossa vietetty aika on lapsilla merkittävästi vähentynyt, ja sen myötä luontosuhteen kehittyminen on jäänyt taka-alalle. Lapset ovat erkaantumassa luonnosta, mikä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että yhä useammat lapset asuvat taajamissa ja digitaaliset laitteet vievät lasten vapaa-ajasta ison osan. Lasten vapaata luonnossa liikkumista saattaa rajoittaa myös aikuisten säännöt eivätkä aikuiset välttämättä vie lapsiaan enää samalla tavalla ulkoilemaan, marjastamaan tai sienestämään luontoon, kuten aikaisemmat sukupolvet. Tällöin päiväkodin kasvattajilla on merkittävä rooli positiivisten luontoelämysten ja -kokemusten mahdollistajana sekä lapsen luontosuhteen muodostumisen edistämiseksi. Kun lapselle muodostuu hyvä luontosuhde, hän haluaa suojella luontoa sekä elää ja toimia luonnon puolesta myös tulevaisuudessa.

Lähteet

- Cantell, H. 2011. Lapsuus ja nuoruus ympäristösuhteen perustana. Teoksessa Niemelä, J. Furman, E. Halkka, A. Hallanaro, E–L. & Sorvari, S. (toim.). Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus, 332–338.
- Cantell, H., Aarnio-Linnanvuori, E. & Tani, S. 2020. Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- FEE Suomi. 2020. FEE Suomi toiminta. <https://feesuomi.fi/toiminta/>. 31.8.2020.
- Green Care Finland ry. 2020. Luonto kuntoutusympäristönä. <https://www.gcfinland.fi/green-care-/menetelmat/luonto-kuntoutusymparistona-/>. 1.9.2020.
- Green Care Itä-Suomi. 2020. Mitä on Green Care? <https://greencareita-suomi.fi/green-care>. 31.8.2020.
- Jussila, K. & Jutila, H. 2019. Luontopedagoginen vuosikello tueksi varhaiskasvatukseen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019120424664>. 1.2.2020.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Keisteri-Sipilä, E. 2017. Liikuttava luonto. Lähellä perhettä. Helsinki: Metsäkustannus.
- Koikkalainen, M. 2015. Mennään mehtään! – Ideoita luontokasvatukseen päiväkodissa. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201601101181>. 1.2.2020.
- Lehto, M. & Rantanen, E. 2011. Ryteiköstä lasten leikkipaikaksi: Luontokasvatuksen monipuolistaminen päiväkodissa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011111614615>. 19.3.2020.
- Lindberg, A. 2013. Eväitä arviointiin sosiaali- ja terveysjärjestöissä. Yleiskuva erilaisista arvioinnin osa-alueista sosiaali- ja terveysalan järjestöissä sekä vihjeitä jatkokirjallisuuteen. Kehittämisyksikkö Horisontti. Mielenveysseura. https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/horisontti_evaita_arviointiin_0114_0.pdf. 13.3.2020.
- Liperin kunta. 2019. Kaikki rakkaat leivänmuruset. Liperin varhaiskasvatussuunnitelma 2019. <https://www.liperi.fi/documents/90255/569534/Liperin+varhaiskasvatussuunnitelma+2019.pdf/ee441cf5-ab61-f865-e216-06cb7c9ea885>. 19.1.2020.
- Liperin kunta. 2020a. Green Care- toiminta Liperin varhaiskasvatuksessa. <https://www.liperi.fi/green-care>. 2.2.2020.
- Liperin kunta. 2020b. Viinijärven päiväkodin metsäryhmätoiminta. Laadittu 5.2.2020.
- Luonto-Liitto. 2020. Iloa ja tietoa luonnosta. <http://www.luontoliitto.fi/toiminta/ymparistokasvatus>. 2.2.2020.
- Lyytinen, J. & Reini, A. 2018. Metsä. Hyvää mieltä ja rentoa oloa luonnosta. Helsinki: Like Kustannus Oy.
- Metsähallitus. 2020. Luontoon.fi. Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta. <https://www.luontoon.fi/terveyttajahyvinvointialuonnosta>. 2.2.2020.

- Metsäyhdistys. 2020. Design-suuntautunut pedagogiikka (Case Forest). <https://smy.fi/dop/>. 26.3.2020.
- Nikkinen, I. 2001. Metsämörri. Ohjaajan käsikirja. Suomen Latu. Nurmijärvi: Kirjakas Ky.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. 19.1.2020.
- Opetushallitus. 2020. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuorossa. Tulostettavaa oheismateriaalia. Oppimisen alueet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/180574_oppimisen_alueet.pdf. 30.10.2020.
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä - Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Roos, P., Nätyinki, H., Javanainen, H., Koivisto, P., Anttinen, M., Varttinen, P. & Rintakorpi, K. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.
- Sahi, V. 2015. Koulumetsäopas. Käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen. Suomen luonnonsuojeluliitto. Helsinki: Aleksipaino Group Oy/Trio-Offset.
- Salonen, A. 2013. Ekososiaalinen sivistys inhimillisen kasvun tavoitteeksi. artosalonen.com. 04.11.2013. <https://artosalonen.com/ekososiaalinen-sivistys-inhimillisen-kasvun-tavoitteeksi/>. 9.9.2020.
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinon, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Tampere: Juvenes Print— Suomen Yliopistopaino Oy. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>. 5.9.2020.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäyte-työhön. Opas opettajille, opiskelijoille ja TKI-henkilöstölle. Kehittämishankkeen vaiheet ja sisällöt konstruktivistisessä mallissa. Turun ammattikorkeakoulu. Puheenvuoroja 72. Tampere: Suomen yliopistopaino, Juvenes Print Oy.
- Soini, K. 2014. Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care- toiminnan vaikuttavuutta. MTT Kasvu 21. <https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482135/mttkasvu21.pdf?se>. 31.8.2020.
- Suomela, L. & Tani, S. 2004. Ympäristön kolme ulottuvuutta. Teoksessa Cantell, H. (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Opetus 2000. Juva: WS Bookwell Oy, 45—55.
- Talentia ry. 2017. Arki, arvot ja etiikka – sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>. 15.2.2020.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy— Juvenes Print.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyn käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 17.8.2020.
- Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Varhaiskasvatuslaki. 540/2018.

- Vehmasto, E. 2014. Green Care-toimintatavan suuntaviivat Suomessa. MTT Kasvu 20. <https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482161/mttkasvu20.pdf>. 31.8.2020.
- Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. Kurvinen, A. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Willamo, R. 2004. Ympäristö: luontoa ja kulttuuria? Teoksessa Cantell, H. (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Opetus 2000. Juva: WS Bookwell Oy, 32—57.
- Wolff, L-A. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Cantell, H. (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Opetus 2000. Juva: WS Bookwell Oy, 18—27.

Saatekirje ja kyselylomake päiväkodin työntekijöille

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Karelia-ammattikorkeakoulusta ja teemme toiminnallista opinnäytetyötä päiväkotinne metsäryhmätoimintaan liittyen. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyy ”Metsäryhmätoiminnan vuosikello”, jonka tarkoituksena on vahvistaa kasvattajien osaamista metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa ja siten kehittää sitä monipuolisemmaksi. Vuosikellon on tarkoitus olla helppokäyttöinen, käytännönläheinen ja sovellettavissa oleva työkalu, joka sisältää monipuolisia vinkkejä ja toimintaideoita metsäryhmätoimintaan sekä luonnon hyödyntämiseen eri vuodenaikoina. Vuosikellossa vuoden toiminnot rytmitetään kuukausittain, minkä tarkoitus on helpottaa metsäryhmätoiminnan suunnittelua.

Pyydämme teitä työntekijöitä osallistumaan vuosikellon suunnitteluun vastamalla kyselylomakkeen kysymyksiin henkilökohtaisesti. Kyselylomakkeen avulla pyritään selvittämään teidän toiveitanne, ideoita, ajatuksia sekä odotuksia metsäryhmätoiminnan vuosikellon rakenteesta ja siihen liittyvistä teemoista ja toiminnasta. Vastauksenne käsitellään nimettömästi, luottamuksellisesti ja saatu aineisto hävitetään asianmukaisesti analysoinnin jälkeen. Vastauksianne hyödynnetään vuosikellon suunnittelussa ja niitä voidaan käyttää nimettömästi myös opinnäytetyön raportissa. Opinnäytetyömme tulee julkisesti saataville ammattikorkeakoulun kirjaston tietokantaan. Osallistuminen on teille täysin vapaaehtoista.

Toivomme, että vastaatte kyselylomakkeen kysymyksiin alla olevan linkin kautta **17.6.2020**. mennessä.

<https://link.webpolsurveys.com/S/AE4182F94D396299>

Mikäli teillä herää kysymyksiä, vastaamme niihin mielellämme.

Ystävällisin terveisin

Satu Mutanen (satu.mutanen@edu.karelia.fi)

Iida Sorsa (iida.sorsa@edu.karelia.fi)

Kyselylomake työntekijöille

Kyselylomake päiväkodin työntekijöille

Kaikki saatu aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi. Vastauksia voidaan hyödyntää opinnäytetyön raportissa.

1. Mitkä teemat, aiheet ja päivät tulisi mielestäsi huomioida vuosikellon suunnittelussa?

2. Millaisia toimintaideoita toivoisit vuosikellossa olevan?

(esim. liikuntaan, luontoon tai askarteluun liittyviä vinkkejä, leikki-ideoita tms.)

3. Millaista toimintaa haluaisit toteuttaa

A) Kodassa?

B) Metsässä?

4. Millaisia konkreettisia toimintaideoita tai vinkkejä sinulla on metsätoiminnan toteuttamiseen?

5. Millaisia toiveita sinulla on vuosikellon sisältöön liittyen?

Valitse, mitkä asiat koet vuosikellossa tarpeelliseksi

- Teoriatietoa metsätoiminnasta/luontokasvatuksesta
- Vuosikellon toimintojen tavoitteet
- Viikoittaiset/kuukausittaiset teemat
- Visuaalisuus (kuvat ym.)
- Muuta, mitä?

6. Mikä on mielestäsi vuosikellon sopiva laajuus/sivumäärä?

7. Millainen vuosikellon muoto palvelisi sinun tarpeitasi parhaiten?

- Sähköinen
- Paperinen

8. Muita ajatuksia ja kommentteja aiheeseen liittyen

Kiitos antamistasi vastauksista, ideoista ja ajatuksista!
Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät
Satu Mutanen & Iida Sorsa

Lähetä

Ideataulun ohjeistus vanhemmille

Hyvät vanhemmat!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Karelia-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä päiväkotinne metsäryhmätoimintaan liittyen. Metsätoiminnan pääpaino on luonnossa toimimisessa ja retkeilyssä, jossa kota toimii metsäryhmän ns. kotipesänä. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyy ”Metsäryhmätoiminnan vuosikello”, jonka tarkoitus on sisältää monipuolisia vinkkejä ja toimintaideoita metsätoimintaan sekä luonnon hyödyntämiseen kuukausittain eri vuodenaikoina.

Toivomme, että toisitte esille omia toiveita, ajatuksia, ideoita ja odotuksia metsäryhmätoimintaan ja luontokasvatukseen liittyen, jotta voimme ottaa niitä huomioon vuosikellon suunnittelussa. Voit kirjoittaa asioita sekä muita huomioita postit lappuihin nimettömänä ja kiinnittää ne ohessa olevaan ”ideatauluun”. Vastauksianne hyödynnetään vuosikellon suunnittelussa ja niitä voidaan käyttää myös opinnäytetyön raportissa.

Kiitos antamistasi vastauksista, ideoista ja ajatuksista!

Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät

Satu Mutanen & Iida Sorsa

Sähköinen kysely vanhemmille

Hei!

Olemme tekemässä päiväkotinne metsäryhmätoiminnan vuosikelloa kasvattajien työn tueksi. Teillä vanhemmilla on mahdollisuus kertoa omia toiveita, ideoita, ajatuksia ja odotuksia päiväkodin metsätoimintaan liittyen. Vastauksianne hyödynnetään vuosikellon ja toiminnan suunnittelussa. Toivomme, että vastaatte kyselyyn alla olevan linkin kautta **26.6.2020** mennessä.

<https://link.webropolsurveys.com/S/79C4D88138592B07>

Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät

Satu Mutanen & Iida Sorsa

Vanhempien toiveet ja ideat

Kaikki saatu aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi. Vastauksia voidaan hyödyntää opinnäytetyön raportissa.

1. Millaista toimintaa toivoisit päiväkodin metsäryhmätoimintaan?

2. Muita ajatuksia ja ideoita metsätoimintaan ja luontokasvatukseen liittyen?

Kiitos antamistasi vastauksista, ideoista ja ajatuksistasi!
Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät
Satu Mutanen & Iida Sorsa

Lähetä

Lasten tehtävät ja vanhempien toiveet

Lasten tehtävien (A—C) ohjeistus:

Valitse seuraavista A, B ja C-vaihtoehdoista yksi tehtävä, jonka teet lapsesi kanssa. Halutessaan lapsi voi tehdä myös useamman.

Vanhempien toiveet ja ideat (D): Millaisia toiveita, ideoita, ajatuksia ja odotuksia sinulla/teillä on päiväkodin metsätoimintaan ja luontokasvatukseen liittyen? Kirjoita ajatuksiasi kohtaan D.

Kaikki saatu aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi. Vastauksia voidaan hyödyntää opinnäytetyön raportissa.

A. HAASTATTELU TEHTÄVÄ

Lapsen ikä: ____

1. Kerro millaisia asioita teet metsässä ja luonnossa?
2. Millaisista asioista tykkäät metsässä ja luonnossa?
3. Millaisia leikkejä ja pelejä leikit metsässä?
4. Mikä sinun mielestäsi on kaikista kivoin asia metsässä? Entä mitkä ovat lempipaikkojasi?
5. Mitä asioita olet oppinut metsässä ja luonnossa? Mitä haluaisit seuraavaksi oppia?

B. PIIRUSTUSTEHTÄVÄ

Lapsen ikä: ____

1. Piirrä kuva: "Mitä tykkäät tehdä metsässä/luonnossa?" Lisää kuva piirustuksesta liitetiedostona.
2. Kirjoita, mitä lapsesi kertoo kuvasta.

C. KUVATEHTÄVÄ

Lapsen ikä: ____

Valitse mieluisimmat metsään/luontoon liittyvät asiat: (rastita)

Marjastaa ____

Rakentaa majaa ____

Kiikaroida ____

Tutkia luontoa ____

Kiipeillä ____

Kastella kukkia ____

Istuttaa siemeniä ____

Haravoida ____

Syödä eväitä ____

Leikkiä piilosta ____

Sienestää ____

Telttailla ____

Seikkailla ____

Leikkiä hippaa ____

Tutkia hyönteisiä ____

Seurata jalanjalkia ____

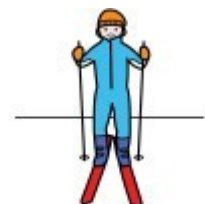
Kävellä metsässä ____

Poimia kukkia ____

Leikkiä metsässä ____

Hiihtää ____

Laskea mäkeä__

Luistella__

Tehdä lumiukkoja__

Valokuvata__

Kuvasuunnistaa__

Ruokkia lintuja__

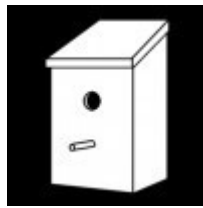
Kerätä roskia__

Onkia__

Lekotella__

Rakentaa linnunpönttö__

Lukea kirjaa__

Tehdä nuotio__

Katsella luontoa__

Kuunnella ääniä__

Haistella luontoa__

Tehdä puutöitä__

Mitä muuta kivaa teet metsässä_____

D. VANHEMPIEN TOIVEET JA IDEAT

1. Millaista toimintaa toivoisit päiväkodin metsäryhmätoimintaan?
2. Muita ajatuksia ja ideoita metsätoimintaan ja luontokasvatukseen liittyen?

Kiitos antamistasi vastauksista, ideoista ja ajatuksista!

Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät
Satu Mutanen & Iida Sorsa

Lasten tehtävien sähköisen toteutuksen saateviesti vanhemmille

(Kyselyn sähköinen toteutus on laadittu Webropol-kyselytyökalun avulla, jonka sisältö vastaa edeltävää lasten tehtävien lomaketta.)

Hei!

Olemme tekemässä päiväkotinne metsäryhmätoiminnan vuosikelloa kasvattajien työn tueksi. Olette antaneet suostumuksen, että lapsenne saa osallistua vuosikellon suunnitteluun erilaisten tehtävien muodossa (A—C). Jos perheessänne on useampia lapsia, täyttäkää jokaisen lapsen kanssa oma lomake. Myös teillä vanhemmilla on mahdollisuus kertoa omia toiveita, ajatuksia ja ideoita osiossa D. Toivomme, että vastaatte kyselylomakkeeseen alla olevan linkin kautta **28.6.2020** mennessä.

<https://link.webropolsurveys.com/S/F8C139B4A36DECF7>

Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät
Satu Mutanen & Iida Sorsa

Saatekirje vanhemmille

Hei Viinijärven päiväkodin lasten vanhemmat!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Karelia-ammattikorkeakoulusta ja teemme toiminnallista opinnäytetyötä Viinijärven päiväkodin metsäryhmätoimintaan liittyen. Metsätoiminnan pääpaino on luonnossa toimimisessa ja retkeilyssä, jossa kota toimii ryhmän ns. kotipesänä. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyy ”Metsäryhmätoiminnan vuosikello”, jonka tarkoituksena on vahvistaa päiväkodin henkilöstön osaamista metsäryhmätoiminnan toteuttamisessa ja siten kehittää sitä monipuolisemmaksi. Vuosikellon on tarkoitus olla helppokäyttöinen ja sovellettavissa oleva työkalu, joka sisältää monipuolisia vinkkejä ja toimintaideoita metsätoimintaan sekä luonnon hyödyntämiseen kuukausittain eri vuodenaikoina.

Tarkoituksenamme on osallistaa teitä; vanhempia ja teidän lapsianne vuosikellon suunnitteluun selvittämällä teidän toiveitanne, ideoita, ajatuksia ja odotuksia metsätoimintaan liittyen. Keräämme teiltä tietoa eri menetelmien avulla pääasiallisesti touko-kesäkuun 2020 aikana joko päiväkodissa tai sähköisessä muodossa niiltä perheiltä, joiden lapset eivät ole hoidossa. Pyydämme myös teiltä vanhemmilta suostumuksen siihen, että lapsenne saa osallistua vuosikellon suunnitteluun erilaisten tehtävien (haastattelutehtävä, piirustustehtävä tai kuvatehtävä) muodossa. Saadut aineistot käsitellään nimettömästi, luottamuksellisesti ja ne hävitetään asianmukaisesti analysoinnin jälkeen. Opinnäytetyömme ohjaajinamme toimivat Karelia-ammattikorkeakoulun lehtorit Miia Pasanen (miia.pasanen@karelia.fi) ja Katja Sorjonen (katja.sorjonen@karelia.fi) sekä toimeksiantajan edustajana varhaiskasvatuksen vastaava Annina Hirvonen (annina.hirvonen@edu.liperi.fi).

Toivomme, että vastaatte suostumuskyselyyn alla olevan linkin kautta **1.6.2020** mennessä. <https://link.webropolsurveys.com/S/64A722477FE411E6>

Mikäli teillä herää kysymyksiä, vastaamme niihin mielellämme.

Ystävällisin terveisin

Satu Mutanen (satu.mutanen@edu.karelia.fi)

Iida Sorsa (iida.sorsa@edu.karelia.fi)

Suostumuskysely vanhemmille

Suostumuskysely vanhemmille

Lapseni saa osallistua vuosikellon suunnitteluun eri tehtävien muodossa (haastattelutehtävä, piirustustehtävä tai kuvatehtävä). Lapsen/lasten vastauksia, kommentteja ja piirustuksia saa hyödyntää vuosikellon suunnittelussa ja niitä voidaan käyttää nimettömänä opinnäytetyön raportissa.

- Kyllä
 Ei

Lapseni/lasteni nimet:

Vanhemman nimi:

Kiitos vastauksestasi!
Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät
Satu Mutanen & Iida Sorsa

Lähetä

Palautekysely päiväkodin työntekijöille

Hei!

Olemme tehneet alustavan metsäryhmätoiminnan vuosikellon, jonka kokoamisessa on hyödynnetty teidän työntekijöiden sekä päiväkodin lasten ja heidän vanhempien ideoita, toiveita, ajatuksia ja odotuksia, joita keräsimme eri menetelmien avulla kesän aikana. Toivomme, että tutustutte vuosikelloon yhdessä ja annatte siitä palautetta vastaamalla alla oleviin kysymyksiin **31.08.2020** mennessä. Vastauksianne hyödynnetään vuosikellon kehittämisessä sekä opinnäytetyön raportissa.

1. Miten arvioisitte metsäryhmätoiminnan vuosikellon ulkoasua (visuaalisuus, laajuus ym.) Kehittämisideoita ulkoasuun?
2. Miten arvioisitte vuosikellon sisältöä (selkeys, ymmärrettävyys, sovellettavuus, hyödynnettävyys)? Kehittämisideoita vuosikellon sisältöön?
3. Mikä oli vuosikellossa hyvää ja toimivaa? Mitä muuttaisitte tai mikä oli mielestänne turhaa?
4. Miten arvioisitte toiveittenne ja ideoittenne toteutumista vuosikellossa?
5. Muita kommentteja, palautetta ja huomioitavia asioita vuosikellossa.

Kiitos antamistanne vastauksista ja palautteesta!

Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät

Satu Mutanen & Iida Sorsa

Palautekysely vanhemmille

Hei!

Olemme tehneet alustavan metsäryhmätoiminnan vuosikellon, jonka kokoamisessa on hyödynnetty päiväkodin työntekijöiden sekä lasten ja lasten vanhempien ideoita, toiveita, ajatuksia ja odotuksia, joita keräsimme eri menetelmien avulla kesän aikana. Teillä vanhemmilla on mahdollisuus tutustua vuosikelloon ja antaa siitä palautetta nimettömästi alla olevan linkin kautta 31.08.2020 mennessä. Vastauksianne hyödynnetään vuosikellon kehittämisessä sekä opinnäytetyön raportissa.

<https://link.webpolsurveys.com/S/62EEDCD4120E9065>

Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät
Satu Mutanen & Iida Sorsa

Palautekysely vanhemmille

1. Mikä vuosikellossa oli hyvää ja toimivaa?

2. Mitä muuttaisit vuosikellossa? Kehittämisideoita?

3. Muita kommentteja ja palautetta

Kiitos antamistanne vastauksista ja palautteesta!
Ystävällisin terveisin opinnäytetyöntekijät
Satu Mutanen & Iida Sorsa

Lähetä

Opinnäytetyöprosessi

Vaiheet	Ajankohta	Toimijat	TKI-menetelmät	Materiaalit & aineistot	Dokumentointi	
Aloitus vaihe	09/2019	Toimeksiantaja	Sähköposti toimeksiantajalle	Idea opinnäytetyöhön	Sähköposti	
	10/2019	Toimeksiantaja, päiväkodin lto:t (2)	Keskustelu-palaveri	Aiheen rajaus, tarve, aikataulu, tki-menetelmät	Oppimispäiväkirja	
	01/2020	Lupi-opinnäytetyöryhmäohjaus	Keskustelu-palaveri	Aiheen esittely	Oppimispäiväkirja	
Suunnittelu vaihe	01/2020	Opparin tekijät	Teorialähteet ja aikaisemmat opinnäytetyöt	Teoriapohja opinnäytetyöhön	Teorian kirjoittaminen suunnitelmaan	
	02/2020	Toimeksiantaja, päiväkodin henkilöstö	Metsätoiminta-palaveri	Päiväkodin metsätoiminnan aineistot ja siihen liittyvät asiat	Oppimispäiväkirja	
	02-04/2020	Lupit	Keskustelut koululla ja collassa	Opinnäytetyön tehtävä ja tarkoitus, ohjaava malli sekä TKI- menetelmät, palaute	Oppimispäiväkirja	
	04/2020	Toimeksiantaja	Sähköposti, Puhelinpalaveri	Valmis opinnäytetyösuunnitelma, käytännön toteutuksesta sopiminen, palaute, toimeksiantosopimus	Sähköposti, oppimispäiväkirja	
	05/2020	Opparin tekijät	Tiimipalaveri	Kyselyiden & saatekirjeisen laatiminen, testikyselyt	Oppimispäiväkirja	
	05-06/2020	Lupit	Keskustelut collassa	Opinnäytetyön eteneminen, ohjeita aineiston analysointiin, palaute	Oppimispäiväkirja	
	05/2020	Hyvinvointi-Johtaja Toimeksiantaja	Sähköposti	Tutkimuslupa, Saatekirjeiden ja kyselylomakkeiden lähettäminen työntekijöille ja vanhemmille	Oppimispäiväkirja	
Esi- ja työstövaihe	06/2020	Päiväkodin henkilöstö, lto:t (2)	Käynti päiväkodissa	Aineiston vieminen, lasten tehtävien ohjeistus, ideataulun kiinnitys. Opinnäytetyön aikataulus.	Oppimispäiväkirja	
	06/2020	Opparin tekijät	Valokuvaus	Valokuvausta ja tutustumista kotaan/ lähiympäristöön (piha-alueet, metsä, luontopolut)	Oppimispäiväkirja Word-tiedosto kuville	
	06/2020	Opparin tekijät	Lasten tehtävät, ideataulu, kyselylomakkeet	Aineiston analysointia: tuotoksen aiheet, teemat & toiminnot aineiston pohjalta	Tulokset raporttiin	
	07/2020	Opparin tekijät	Toiveet, ideat, kirjallisuus ja nettilähteet vuosikellon suunnittelussa	Alustavan vuosikellon kokoaminen	Vuosikellon esittely raporttiin	
	Tarkastus/ viimeistely vaihe	08/2020	Toimeksiantaja, pk:n työntekijät, vanhemmat	Arviointipalaveri ja palautekyselyt	Palaute tuotoksesta	Muutokset tuotokseen ja raporttiin
		08-09 /2020	Lupit	Keskustelut ja palautteet	Opinnäytetyön raporttiin liittyvät muutosehdotukset ja tiivistys	Oppimispäiväkirja
		10/2020	Opinnäytetyö-seminaari	Opinnäytetyön esittely ja saadut palautteet	Opinnäytetyön viimeistely	Muutokset raporttiin
11-12/2020		Valmiin opinnäytetyön palautus ja arviointi				